

CEDAW VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

Sivil Toplum Kuruluşları / Ağları / Platformlarında İstanbul
Sözleşmesi ve Türkiye'nin 7. Dönem Raporuna CEDAW'ın Nihai
Yorumlarının Takibi

This programme is funded
by the European Union

CEDAW VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

Sivil Toplum Kuruluşları / Ağları / Platformlarında İstanbul
Sözleşmesi ve Türkiye'nin 7. Dönem Raporuna CEDAW'ın Nihai
Yorumlarının Takibi

Ankara, 2018

CEDAW VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

Sivil Toplum Kuruluşları/Ağları/Platformlarında İstanbul Sözleşmesi ve Türkiye'nin 7. Dönem Raporuna CEDAW'ın Nihai Yorumlarının Takibi

Bu proje kapsamında hazırlanan el kitabından kaynak gösterilmek kaydı ile yararlanılabilir. Türk Kadınlar Birliği izni olmadan fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

Yayına hazırlayan CEDAW Sivil Toplum Yürütmeye Kurulu

Baskı Hazırlık

Karınca Ajans

Dr. Mediha Eldem Sokak 56/1 Kızılay/Ankara

Tel: 0 312 431 54 83 / Faks: 0312 431 54 84

www.karincayayinlari.net - info@karincaajans.net

Baskı ve Cilt:

Eflal Matbaacılık

Sertifika No: 40147

Zübeyde Hanım Mahallesi Kazım Karabekir Caddesi

No: 95/1 Altındağ, Ankara,

Tel: +90 312 341 47 48 / Faks: +90 312 341 48 68

Bu kitap Avrupa Birliğinin ve UN Women'in mali desteği ile hazırlanmıştır. Kitabın içeriğinden yalnızca Türk Kadınlar Birliği sorumlu olup herhangi bir şekilde Avrupa Birliğinin ya da UN Women'in görüşlerini yansittiği şeklinde yorumlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	5
CEDAW	7
İstanbul Sözleşmesi.....	17
Savunuculuk	29
Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW).....	35
Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)	63

PROJE EKİBİ

Sema Kendirci Uğurman

Zeynep Göknil Şanal

L. Yıldız Tokman

Ayşen Karakulak

Nilgün Karacaoglu

Huriye Karabacak Danacı

Ebru Hanbay Çakır

Yasemin Kültür

Meral Güler

Fikriye Evin

Sevinç Temiz

ÖNSÖZ

Eşitliği, özgürlüğü ve şiddetetsiz bir dünyayı yaratma umuduyla bir araya gelen ve bu amaç için 94 yıldır mücadele eden Türk Kadınlar Birliği için ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet, ortadan kaldırılması gereken ilk hedeftir.

Eşitliğin sağlanması için ulusal düzeyde gerekli olan yasal düzenlemeler ne kadar önemli ise bunları güçlendiren Uluslararası sözleşmeler de o denli önemlidir.

Başa 1986 yılında yürürlüğe giren “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) olmak üzere bu mücadele alanında bizi güçlendiren çok sayıda uluslararası sözleşmeyi ülke olarak imzalamış ve taraf olmuş durumdayız.

Son olarak bu alanda, 2014 yılının Ağustos ayında yürürlüğe giren ve hem İstanbul'da olması ile, hem de ilk imzacısı olmakla övündüğümüz “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (İstanbul Sözleşmesi) de Anayasamızın 90. maddesinin sağladığı güçle, şiddetle mücadeleümüzde yasal güvencelerimize çok önemli bir destek kazandırmıştır.

Gerek Cedaw, gerekse İstanbul Sözleşmesi, hem ayrımcılığın ortadan kaldırılması, hem de kadına yönelik şiddetin önlenmesi için, toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayatın her alanında gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamakta ve imzacı olan taraf devletlerden de bunu istemektedir.

Devletin yapması gerekenlerin yanı sıra Türk Kadınlar Birliği olarak, ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve şiddetin önlenmesindeki en önemli güven-

ce olarak gördüğümüz bu sözleşmelerin ülkemizde tanınması, öğrenilmesi ve kullanılması için, anlatmayı ve yaygınlaştırmayı görev edinmiştık ve yillardır çalışmalarımızı da bu alanda yoğunlaştırdık.

Bu çerçevede Derneği 2005 yılından beri Cedaw Sivil Toplum Yürütmeye Kurulunun sekretaryasını sürdürmekte, 2014 yılından beri de tüm Türkiye'ye yaygın olan şubeleri aracılığı ile başlattığı ve AB desteği ile sürdürdüğü İstanbul Sözleşmesinin uygulamasını izlemeye devam etmektedir.

Bu küçük kitapta Cedaw ve İstanbul Sözleşmesinin kısaca içeriklerini özetlemeye çalıştık. Ancak sözleşmelerin tam metinlerine de yer vererek daima elinizin altında olsun istedik. Bu iki sözleşmenin bilinmesi, kullanılması ve yaygınlaşmasının sağlanması için bu Projemize destek veren Avrupa Birliği ve UN Women'a işbirliği ve katkısı için teşekkür ediyoruz.

Av. Sema Kendirci Uğurman
Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı

CEDAW

Hazırlayan: Huriye Karabacak

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi kısaca CEDAW olarak anılır. CEDAW, Sözleşmenin İngilizce adının baş harflerinin kısaltmasıdır.

Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılında çıkarılan ve 1981 yılında yürürlüğe giren CEDAW Sözleşmesi, bugüne kadar, Birleşmiş Milletlere üye 188 ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşme, Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmış ve 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin imza tarihinde, Türk Medeni Kanununun aile hukukuna ilişkin düzenlemelerinin sözleşmeyle uyumsuz olması nedeni ile çekince konulmuş ancak bu çekinceler 1999 yılında kaldırılmıştır.

Sözleşme 30 madde ve 6 bölümden oluşmaktadır;

- Sözleşmenin giriş bölümünde, neden böyle bir sözleşmeye ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır.
- **1. bölüm**, kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadın-erkek eşitliğinin hukuken ve fiilen sağlanması için alınması gereken önlemleri belirtilmektedir.
- **2. bölüm**, siyasal ve toplumsal yaşamda, kadınlara karşı ayrimımı önlemek için alınması gereken tedbirlere ilişkin düzenlemeleri içerir.
- **3. bölüm**, kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak kadınların eğitimde, çalışma hayatında, sağlık hizmetlerinden yararlanmada, ekonomik ve

sosyal yaşamın diğer alanlarında ve kırsal kesimdeki kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmaları için alınması gereken önlemlere ilişkin düzenlemelerden oluşmaktadır.

- **4. bölüm**, kanun önünde eşitlik ilkesi ile evlilik ve aile ilişkilerinde ayrımcılığı önlemeye ilişkin düzenlemeleri içermektedir.
- **5. bölüm**, CEDAW Komitesinin kurulması ve çalışma esasları ile taraf devletlerin CEDAW'ın uygulanması için raporlama yükümlülüklerine ilişkin düzenlemeleri içermektedir.
- **6. bölüm**, Sözleşmenin yorumlanması, yürürlüğü, taraf devletlerin imza ve çekince koyması dahil Sözleşmeye katılım süreçleri ile ilgili düzenlemeleri kapsar.

1. Sözleşmenin Önemi

BM'nin sekiz temel insan hakkı sözleşmesinden biri olan CEDAW, en fazla üye ülkenin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden biridir.

CEDAW, kadınlara karşı her türlü cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadınların insan haklarının korunması için çıkarılan ilk uluslararası sözleşmedir. Ayrıca kadının insan haklarının anayasası olarak da bilinmektedir. Taraf ülkeler üzerinde bağlayıcı niteliği olan evrensel düzeydeki tek uluslararası hukuk aracı olması bakımından çok önemlidir.

CEDAW'da başlangıçta doğrudan kadına karşı şiddet ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak daha sonra 1989 yılında alınan 12 sayılı Genel Tavsiye Kararı ve 1992 yılında alınan 19 sayılı Genel Tavsiye Kararı¹ ile kadına karşı şiddet bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık olarak kabul edilerek Sözleşmenin kapsamına alınmış ve taraf devletler kadına karşı şiddeti önlemekle de sorumlu tutulmuştur. 2017 yılında, Komite 12 Sayılı Genel Tavsiye Kararını yeniden gözden geçirerek içeriğini ve kapsamını genişletip, 35 Sayılı Tavsiye Kararı olarak yeniden yayınlamıştır.

---

1 [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararları/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcilik/CEDAW/tavsiye_kararları/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf) (erişim tarihi:20.02.2018)

Sözleşmeye taraf devletler öncelikle iç hukuk düzenlemeleri ile ayrımcılığı ortadan kaldırıp, tam eşitliği sağlamak için yasalarının tamamını bu sözleşmeye uygun hale getirmekle yükümlüdürler. Ancak bu yeterli değildir. Sözleşmeye göre yasalarda ayrımcılık sona erdirilse bile hayatın her alanındaki ayrımcı kalıp ve davranışları da ortadan kaldırmak için devletlerin gerekli önlemleri almaları ve ihtiyaç duyulan yeni düzenlemeleri yapmaları şarttır.

2. Sözleşmedeki Tanımlar ve İlkeler

Madde Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tanımını Şöyle Yapmıştır:

“Kadınlara karşı ayrımcılık, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerinin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmasını veya kullanımalarını engellemeye veya hükmüsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayrim, dışlama ve kısıtlama anlamına gelir.”

Sözleşme, kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için 3 ana konuya odaklanmaktadır.

- Cinsiyet ayrımcılığı yasaklanmalı ve ortadan kaldırılmalıdır.
- Kadın-erkek eşitliği fiilen hayatın her alanında gerçekleştirilerek sonuçlarda da eşitlik sağlanmalıdır.
- Kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklamak ve ortadan kaldırmak ile sonuçlarda eşitliği sağlamak taraf devletlerin sorumluluğudur.

3. Sözleşmenin Uygulanması ve Taraf Devletlerin Alması Gereken Önlemler

Hukuki Alanda Tedbirler Alma Yükümlülüğü:

“Taraf devletler; kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasita ile hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırma politikası izlemeyi kabul ederler” (Madde 2)

Bu yükümlülüğe göre taraf devletler;

- Kadın-erkek eşitliği prensibini içselleştirmeli, anayasa ve diğer ilgili mevzuatta yer almasını ve uygulanmasını sağlamalıdır.
- Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve yaptırımlar getiren gerekli mevzuati çıkarmalı ve gerekli tedbirleri almalıdır.
- Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmalı ve yetkili ulusal yargı mekanizmaları aracılığıyla kadınların etkili biçimde korunmasını sağlamalıdır.
- Kadınlara karşı ayrımcılığa neden olacak her türlü eylem ve uygulamadan kaçınmak için kamu kurum ve kuruluşlarının bu yükümlülüğe uygun davranışmasını sağlamalı ve gerekli her türlü önlemi almalmalıdır.
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya ortadan kaldırılmak için gerekli her türlü tedbiri almalıdır.
- Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümlerini kaldırılmalıdır.

Siyasal, Ekonomik ve Kültürel Alanlarda Tedbir Alma Yükümlülüğü:

3. Maddede yazılı bu düzenlemeye göre, taraf devletler, kadınların güçlenmelerini ve temel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını sağlamak için yasal düzenlemeler yapmak dahil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri almalıdır.

Geçici Özel Önlemler Alma Yükümlülüğü:

4. Maddeye göre, taraf devletler, kadın-erkek eşitliği sağlanana kadar bu yöneki çalışmalarını hızlandırmak ve anneliği korumak için geçici özel önlemler almakla yükümlüdür. Taraf devletlerce anneliği korumak da dahil, alınacak geçici tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanmamalıdır.

Önyargıların ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılması:

5. Madde taraf devletlerin önyargıların ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına ilişkin yükümlülüklerini düzenlemektedir. Buna göre taraf devletler;

“a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların kalıplılmış rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı ortadan kaldırmak amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranışlarını değiştirmek,

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneligin gerektiği şekilde anlaşmasını ve çocuğun büyütülmesinde ve yetişirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını da içermesini sağlamak.” için gerekli tedbirleri almalıdır.

Kadın Ticaretinin Yasaklanması:

6. Maddeye göre, taraf devletler, kadın ticareti ve kadınların fuhuş yoluyla istismarının önlenmesi ve sona erdirilmesi için her türlü düzenlemenin yapılmasını sağlamalıdır.

Eşit Temsil, Eşit Katılım ve Eşit Vatandaşlık Haklarının Sağlanması:

7. Maddeye göre, taraf devletler, kamusal ve politik alanda kadın-erkek eşitliğini hayatı geçirecek gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. 8. Maddeye göre, taraf devletler, uluslararası temsilde ve katıldıkları çalışmalarda kadınların da erkekler gibi ayrımcılığa uğramaksızın eşit katılımını sağlamalıdır. 9. Maddeye göre, taraf devletler, vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi ve korunmasında kadın ve çocuklara da erkeklerle eşit haklar sağlamalıdır.

Eğitim Hakkı:

10. Maddede düzenlenen eğitim hakkına göre taraf devletler;

- Eğitimde, meslek kazanmada, kırsal ve kentsel alanda kadınların eşitliği temelinde kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla gerekli her türlü tedbiri almalıdır.

- Cinsiyetçi rollerle ilgili kalıplasmış kavramların ders kitaplarından kaldırılmasını ve kadınların aleyhine olan eğitim açığının kapatılmasını sağlamalıdır.
- Aile planlaması hakkında bilgilendirilme yapılmasını sağlamalıdır. Bu yükümlülük, taraf devletlerin mevzuatlarına ve eğitim sistemine cinsel eğitimi de dahil etmeleri anlamına gelmektedir.

Çalışma Hakkı:

Çalışma hakkını düzenleyen 11. Maddeye göre taraf devletler çalışma hayatında kadın erkek eşitliğinin sağlanması için;

- Kadınlara erkeklerle aynı şekilde, çalışma hakkı, istihdam imkânlarından yararlanma hakkı, mesleğini seçme-ilerleme ve sosyal güvenlik hakkı, çalışma şartlarında güvenlik hakkı, ücretli izin ve eşit ücret hakkı gibi tüm hakları tanımalıdır.
- Çalışma hayatında hamilelik ve annelik durumlarında ayrımcılık yapılmasını önlemeli, çocuk bakımevleri gibi kolaylıklar sağlamalı ve koruyucu yasal önlemleri hayata geçirmelidir.

Sözleşme, böylelikle, doğumun çalışma hayatı veya diğer alanlarda ayrımcılık için bir bahane olarak kullanılmasını yasaklamakta ve çocukların bakımının kadın, erkek ve devletin ortak sorumluluğu olarak tanınması ve planlanması zorunluluğunu getirmektedir.

Sağlık Hakkı:

12. Madde sağlık hakkını düzenlemektedir. Buna göre taraf devletler;

- Kadın erkek eşitliği temelinde, aile planlaması da dahil olmak üzere, kadınların sağlık hizmetlerine erişimlerini temin etmek amacıyla, sağlık alanında kadına karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere uygun olan bütün önlemleri almalıdır.
- Hamilelik, doğum ve doğum sonrası dönem için gerekiğinde ücretsiz ve yeterli sağlık hizmetini vermelidir.

Ekonominik ve Sosyal Yaşamın Diğer Alanlarındaki Haklar:

13. Maddeye göre taraf devletler, ekonomik ve sosyal hayatı ilişkin olarak aile zamımı, banka kredisi vb. ile sosyo-kültürel hayatın tüm alanlarına kadınların da erkeklerle aynı haklara sahip olarak katılabilmelerini sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır.

Kırsal Alanda Yaşayan Kadınların Hakları:

14. Madde, kırsal kesim kadınlarının ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak aileye katkıda bulunan kadınların karşılaşıkları özel sorunların dikkate alınmasını ve sözleşme hükümlerinin bu kadınları da kapsayacak şekilde uygulanmasını sağlamak için taraf devletlerin gerekli her türlü önlemi (*eğitim, sağlık, konut, altyapı, ulaşım, haberleşme, sosyal güvenlik, vb. alanlardaki önlemler*) almakla yükümlü olduğunu belirtmektedir.

Hukuk Önünde Eşitlik Hakkı:

15. Maddede düzenlenen bu hakka göre taraf devletler, kadınların erkeklerle hukuk önünde eşit haklara sahip olmasını ve eşit muamele görmesini sağlamalıdır.

Evlenme ve Aile İlişkileri Alanındaki Haklar:

16. Maddeye göre taraf devletler, evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için her türlü tedbiri almalıdır.

CEDAW, kadınların, çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe karar verme hakkını ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma hakkını içeren tek insan hakları sözleşmesidir.

4. CEDAW İhtiyari Protokolü

1999 yılında çıkarılan ve 2000 yılında yürürlüğe giren İhtiyari Protokole 109 devlet tarafından.² İhtiyari Protokol Türkiye tarafından 2000 yılında imzalamış ve 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. 21 maddeden oluşan İhtiyari Protokol, kişilere ve gruplara Sözleşmenin ihlaline dair CEDAW Komitesine bireysel başvuru yoluyla şikayette bulunma hakkı tanımaktadır. CEDAW Komitesine başvurabilmek için kural olarak iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekmektedir. Ancak iç hukuk yollarının işletilmesinin makul olmayan şekilde uzadığı veya etkili sonuç verme ihtimalinin zayıf olduğu durumlarda doğrudan başvuru yapılabilecektir.

CEDAW Komitesi: Sözleşmenin denetim organı olan CEDAW Komitesi 23 uzmandan oluşan uluslararası bir komitedir. Görevi bireysel başvuruları inceleyerek tavsiye kararları vermek, taraf devletlerin periyodik olarak sunduğu ülke raporlarını değerlendirmek ve bu raporlara dayanarak ilgili taraf devletteki kadınların durumuna ilişkin nihai yorumlarını açıklamaktır. Ayrıca Komite, taraf devletlere yönelik Genel Tavsiye Kararlarını kabul eder. Genel Tavsiye Kararları, Komitenin CEDAW'a ilişkin yorum ve görüşlerini içerir, sözleşmenin nasıl anlaşılması ve uygulanması gereğine ilişkin yol gösterir. CEDAW Komitesi, Sözleşmenin ciddi veya sistematik şekilde ihlal edilmesi durumunda ülke ziyareti yapmaya da yetkildir.

5. Ülke Raporu

CEDAW'a taraf olan ülkelerin hükümetlerin 4 yılda bir CEDAW ilke-leri (ana konuları) çerçevesinde aldıkları tedbirler ve önlemleri anlattıkları ve CEDAW Komitesine sundukları rapordur.

Gölge Raporu: üye ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarında, CEDAW ilkeleri çerçevesinde, ülkelerde yapılanları anlattıkları rapor veya raporlardır.

Bu raporlar CEDAW Komitesi tarafından BM'de tarafların (devlet ve STK temsilcileri) katılımıyla tartışılmaktadır. Sonucunda, Komite, taraf devlete yönelik olarak sonuç görüşlerini ve alınması gereken tavsiye ettiği tedbir-

---

² <http://indicators.ohchr.org>(erişim tarihi:20.02.2018)

leri rapor halinde yazılı olarak bildirmektedir. Hükümetler, hem ülke raporu-nu, hem de tavsiye kararlarını çevirisini yaptıarak kamuoyu ile paylaşmak ve TBMM başta olmak üzere ilgili kurumları, yapılması gerekenler konusunda bilgilendirmek ve takip etmekle yükümlüdür. Ülke raporları genellikle başarılı ve olumlu uygulamalar üzerinde yoğunlaştıkları için sorunları yeterin-ce yansıtmayabilir. Bu nedenle, alanda çalışan ve izleme yapan sivil toplum kuruluşlarınınca hazırlanan ve ayrımcılığa yönelik tüm sorunları tespit etmeye çalışan Gölge Rapor(lar) çok önemlidir.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Hazırlayan: Huriye Karabacak

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi kısaca “**İstanbul Sözleşmesi**” olarak anılır. Sözleşme, 11 Mayıs 2011’de İstanbul’da imzaya açılmış, Türkiye Sözleşmenin imzalanmasına ev sahipliği yaptığı gibi aynı zamanda ilk imzacısı olmuştur. Yeterli sayıda ülkenin imzalaması ve onaylaması sonrası, Sözleşme, 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme 81 madde ve 1 ek maddeden oluşmaktadır. Sözleşmede 12 bölüm bulunmaktadır.

Sözleşmeye göre kadına yönelik şiddetle mücadele için alınacak önlemler 4 temel esasa dayanmalıdır. Bunlar, bütüncül politikalar, önleme, koruma ve kovuşturma başlıklarıdır.

Bütüncül politikalar bölümünde, şiddet alanında bütüncül, eşgüdümlü, etkili işbirliği içeren politikaların hayatı geçirilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Önleme bölümünde, kadına yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Koruma bölümünde, şiddet mağdurlarının korunmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Kovuşturma (yargılama) bölümünde, şiddet uygulayan faillerin, suçluların soruşturulması ve yargılanmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Sözleşmenin maddi hukuk bölümünde, kadına yönelik şiddet fiillerini etkili biçimde önleme ve bunlara karşı mücadele için taraf devletlerin hu-

kuksal koruma ve tazminat konularında ilgili cezai, medeni ve idari hukuk alanında yapması gereken yasal değişiklikler ile mağdurlar için bir dizi önleyici, koruyucu ve telsafi edici önlemler ve şiddet fiillerinin failleri için de cezai önlemler sıralanmaktadır.

Göç ve sığınma bölümünde, göçmen kadınlarla iltica talebinde bulunan kadınlara yönelik şiddet karşısında toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım sağlanmasına ilişkin yükümlülükler sayılmaktadır.

İzleme mekanızması bölümünde, İstanbul Sözleşmenin taraf devletlerce etkili bir şekilde uygulanmasını ve belgenin uzun vadede etkili olmasını sağlamaya yönelik düzenlemeler bulunmaktadır.

Sözleşmenin taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını izlemek için kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konusunda bağımsız bir uzmanlar grubunun (GREVIO) oluşturulması ve çalışmasına ilişkin hükümler vardır.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GREVIO)

GREVIO'nun görevi Sözleşmenin taraflarca etkili bir şekilde uygulanmasını izlemektir. Bunun için taraf devletlere soru sorabilir, yasal ve diğer alanlardaki önlemlere ilişkin rapor isteyebilir ve gerektiğinde bilgi talebinde bulunarak özel rapor düzenlenmesini isteyebilir. Acil durumlarda, ülke ziyareti yapmaya da yetkilidir. Sözleşmenin uygulanması hakkında genel tavsiye kararları da alabilir. GREVIO Sözleşmenin uygulanmasını izlerken sivil toplum kuruluşlarından ve sivil toplumdan da bilgi edinebilecektir.

Açıklayıcı Kitapçı, Sözleşmenin hazırlık aşaması, amacı, dayandığı ilkelere, diğer insan hakları belgeleriyle ilişkisi ile hükümlerinin anlaşılması için ayrıntılı bilgiler veren bir açıklayıcı kitabı bulunmaktadır. Sözleşme hükümlerinin doğru yorumlanması için başvurulabilecek ilk kaynaktır.

1. Sözleşmenin Önemi

Avrupa Konseyi, Türkiye dahil hemen hemen tüm Avrupa Kıtasını kapsayan 47 üye devletten oluşmaktadır. İstanbul Sözleşmesi, Avrupa çerçevesinde kadınlara yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti önlemeye, mağdurlarını koruma-

ya ve faillerini cezalandırmaya yönelik çıkarılmış olan ilk bağlayıcı düzenlemidir. Ayrıca tarafları sözleşme hükümlerini tüm ev içi şiddet mağdurlarını kapsayacak şekilde genişletmeye özendirmektedir. Avrupa dışında kadınlara yönelik şiddetle mücadele konusunda, Afrika Birliği³ ve Amerikan Devletleri Örgütü⁴ tarafından da çıkarılmış sözleşmeler vardır. Ancak İstanbul Sözleşmesi bu alandaki en kapsamlı uluslararası düzenlemedir.

Sözleşme, kadına yönelik şiddeti bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık olarak kabul etmektedir.

Sözleşmeye Göre, Kadın Erkek Eşitliğini Sağlamamın Önündeki En Büyük Engel Kadınlara Yönelik Şiddettir

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve kadınlarla erkekler arasında tarihsel olarak eşitsiz gelişen güç ilişkilerinin bir sonucudur ve kadınları erkekler karşısında ikincil konumda bırakmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin hukukta ve gerçek yaşamda sağlanması arasında bir bağlantı vardır.

Sözleşmede, silahlı çatışma esnasında özellikle kadınları yaygın ve sistematik tecavüz ve cinsel suçlar şeklinde etkileyen insan hakları ihlalleri nedeniyle, barış zamanlarında olduğu kadar silahlı çatışma durumlarda da hükümlerinin uygulanacağı özellikle vurgulanmıştır.

2. Sözleşmenin Amacı

Sözleşmenin amacı 1. Maddede açıklanmıştır;

- *Kadınları her türlü şiddetten korumak ve kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak, ortadan kaldırmak,*
- *Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi yoluyla da dahil olmak üzere, kadın ve erkek arasındaki somut eşitliği teşvik etmek,*

3 <http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumantasyon/files/original/0d930572193664f7c5d6b0c6cb220679.pdf>

4 “Belem do Pará Sözleşmesi”, <http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumantasyon/files/original/7168f3075757e8ffa0836dbf3ed1ee92.pdf>

- *Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet mağdurlarını korumak ve bu kişilere destek vermek için kapsamlı bir çerçeveyi, politikaları ve tedbirleri tasarlamak,*
- *Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirmek,*
- *Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddeti ortadan kaldırmak üzere büntünsel bir yaklaşımı benimsemeye yönelik etkili bir işbirliği yapmaları için örgütler ve kolluk kuvvetlerine destek ve yardım sağlamak.*

Sözleşmenin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için taraf devletlerce etkili bir şekilde uygulanması gereği ve bunun için bir izleme mekanizması kurulduğu da bu maddede belirtilmiştir.

3. Sözleşmedeki Tanımlar ve İlkeler

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddet

“Kadına yönelik şiddet, ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya istirap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir ve bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır.” (Madde 3/a)

Sözleşmeye göre kadınlar tanımına 18 yaşın altındaki kız çocukları da dahildir.

“Ev içi şiddet, mağdur faille aynı haneyi paylaşısa da paylaşmasa da, aile veya hanede, eski veya şimdiki eşler ya da partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet anlamına gelir.” (Madde 3/b)

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

“Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen ve sosyal olarak kurgulanan roller, davranışlar ve eylemler anlamına gelir.(Madde 3/c)

Kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, doğrudan kadınlaraya yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet anlamına gelir.”(Madde 3/d)

4. Sözleşmenin Uygulanması

Sözleşme Ayrırm Gözetmeksızın Şiddete Maruz Kalan Tüm Kadınlara Uygulanmalıdır

*“Taraflar devletler Sözleşme'nin hükümlerinin, özellikle de mağdurun haklarını korumaya yönelik tedbirlerin cinsiyet, **toplumsal cinsiyet**, **ırk**, **renk**, **dil**, **din**, **siyasi veya siyasi olmayan görüş**, **ulusal veya sosyal köken**, **ulusal azınlık ile ilişkilenme**, **mülkiyet**, **soy**, **cinsel yönelim**, **toplumsal cinsiyet kimliği**, **yaş**, **sağlık durumu**, **sakatlık**, **medeni hal**, **göçmen veya mülteci olma** durumu ya da benzeri herhangi bir temelde ayrırm gözetmeksızın uygulanmasını güvence altına alır.” (Madde 4/3)*

Sözleşme, güç durumdaki kişilerin çoğu zaman gerek kendi evlerinde gerekse dışında şiddet, yaralanma, suistimal, ihmali, ihmalkar davranış, kötü muamele veya sömürü gibi risklere daha açık olduklarını da ayrıca belirtmekte ve onlar için özel tedbirler alınmasına ve ihtiyaçlarına göre farklı hizmetler verilmesine dikkat çekmektedir. Çünkü failler, durumları nedeniyle daha savunmasız olduklarını bildikleri bu kişileri özel olarak hedef seçerler.

Sözleşmeye göre güç durumdaki kişiler; hamile kadınlar, küçük çocuğu olanlar, zihinsel ve bilişsel sorunları olanlar dahil engeliler, kırsal kesimde ve ücra yerde yaşayanlar, madde bağımlıları, fuhuş yapanlar, ulusal veya etnik azınlık mensupları, belgeleri olmayanlar ve sıginmacılar dahil olmak üzere göçmenler, geyler, lezbiyenler, biseksüeller ve travestiler, HIV taşıyanlar, evsizler, çocukların ve yaşlılardır. (Açıklayıcı Kitapçık 87.paragraf)

Sözleşme, ayrıca kadınları orantısız bir şekilde etkileyen ev içi şiddete erkeklerin ve çocukların da maruz kalabileceklerini ve taraf devletlerin Sözleşme

hükümlerini onlar için de uygulayabileceklerini belirtmektedir. Çocuklar söz konusu olduğunda, çocukların mağdur sayılmaları için şiddetten doğrudan etkilenmelerinin zorunlu olmadığı, ev işi şiddete tanıklık etmenin de travma yaratıcı bir durum olduğu, dolayısıyla bu tanıklığın da mağduriyet olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Taraf Devletler Sözleşme Hükümlerini Uygulamakla Yükümlüdür

Anayasanın 90. Maddesi, taraf olunan uluslararası sözleşme hükümlerinin kanun hükmünde olduğunu söyler. Öyle ki temel hak ve özgürlükler ile ilişkin bir sözleme hükmüyle bir kanun hükmü çatışlığında Sözleşme hükmü üstün sayılmalıdır.

Türkiye de, Sözleşmeye taraf olan tüm diğer taraf ülkeler gibi Sözleşme hükümlerini uygulamakla yükümlüdür. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konusundaki mevcut yasal düzenlemeler ile hazırlanacak tüm kanunlar, tüzükler, yönetmelikler, genelgeler kadar bu alandaki tüm uygulamalar da bu sözleşmede belirtilen ilkeler ve standartlara uygun olmak zorundadır.

Örneğin, 2012 yılında çıkarılan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun 1. maddesinde, İstanbul Sözleşmesinin esas alındığı açıkça belirtilmiştir.

Taraf Devletler Kadına Yönelik Şiddeti Önlemek İçin Gereken Özeni Göstermekle Sorumludurlar

Sözleşmenin 5. Maddesinde taraf devletlerin yükümlülükleri ve gereken özeni gösterme sorumluluğu şu şekilde tarif edilmiştir;

“Taraf devletler kadına yönelik herhangi bir şiddet eylemiyle ilişkilenmekten kaçınır ve devlet adına hareket eden devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun davranışlarını sağlar.

Taraf devletler, kadına yönelik şiddet eylemlerini gereken özeni göstererek önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve bu eylemlerden kaynaklı mağduriyet için tazminat sağlamak amacıyla gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.” (Madde 5)

İnsan hakları hukukuna göre bir devlet kendi adına görev yapan tüm görevlilerinin insan haklarını ihlal ve ihmali eden tutum ve davranışlarından sorumludur. Bu nedenle devlet görevlileri öncelikle kendileri hukuka ve insan haklarına saygılı olmalıdır. Aynı zamanda kişilerin haklarının ve insan haklarının başkalarınca ihlal edilmesini de önlemeli ve bir ihlal varsa bu ihlalleri soruşturup gerekli inceleme ve kovuşturmaları yapmalıdır. Bu sorumluluk, devletin negatif (yapmama) ve pozitif (önleme ve kovuşturma) yükümlülüğü olarak da tanımlanmaktadır. Her iki durumda da gerekenin yapılmaması devlete sorumluluk getirecektir.

“Metni hazırlayanlar kadınlara karşı şiddet ve ev içi şiddet olaylarına; araştırmalarda ve hukuk süreçlerinde düşük öncelik tanınmasını önlemek istemişlerdir. Bu düşük öncelik nedeniyle failler bir tür dokunulmazlık güveni kazanabilmekte ve yine bu yüzden bu tür şiddet olayları sinye çekilmektedir...” (Açıklayıcı Kitapçı, Madde 49, 255.paragraf)

Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için taraf devletlerin, Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türleri ile ilgili araştırmaların ve hukuk süreçlerinin hiçbir gecikme ve savsaklama olmadan yürütülmesini sağlama yükümlülüğü vardır.

5. Sözleşmenin Kapsadığı Tüm Şiddet Biçimlerine Karşı Etkili Bir Tepki Verilmesi İçin Alınması Gereken Önlemler

Yukarıda 1. başlıkta da belirtildiği üzere, Sözleşmeye göre kadına yönelik şiddetle mücadele için alınacak önlemler 4 ana esasa dayanmalıdır. Bunlar, bütüncül politikalar, önleme, koruma ve kovuşturma başlıklı esaslardır.

Sözleşmenin uygulanması bağlamında alınacak tüm önlemlerin temelinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet yer almalıdır.

Önleme

Taraf devletlerin önleme ilkesine göre alması gereken tedbirler ve önlemler şunlardır:

- Kadınların aşağı bir cins olduğu veya erkekler ile kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan önyargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü uygulamaları yok etmek amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değişirilmesi için gerekli tedbirleri almalıdır.
- Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerine “kültür, örf ve adet, din, gelenek veya sözde “namus”un gerekçe olarak kabul edilmemesi sağlanmalıdır.
- Gençler ve erkeklerin şiddetin önlenmesine aktif bir şekilde katkıda bulunması teşvik edilmelidir.
- Eğitimin her kademesinde, eşitliği ele alan konular ders müfredatına dahil edilmelidir. Yaygın eğitimin yanı sıra, spor, kültür, ve eğlence teşislerinde ve medyada bu konuları yaygınlaştırmalıdır.
- Özellikle şiddete maruz kalan kadınlara doğrudan hizmet sunan kolluk, hakim ve savcılar dahil yargı çalışanları ve sağlık ve eğitim hizmetleri sunan profesyoneller gibi bu alanda çalışanlara düzenli ve yeterli eğitimler verilmelidir.
- Şiddet olaylarını önleyici müdahale ve tedavi programları oluşturulmalıdır.
- Özel sektör ve medyanın kadınları mağdurlaştıracı yayınlardan kaçınmaları ve kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik çalışmalara katkı vermeleri sağlanmalıdır.

Koruma

Taraf devletlerin koruma ilkesine göre alması gereken tedbirler ve önlemler şunlardır:

Mağdur ve tanıklarının korunması ve desteklenmesinde onların, haklarının ve güvenliklerinin sağlanması öncelik olmalıdır. Mağdurları korumak kadar onların nasıl korunduğu da çok önemlidir. Koruma ve müdahale süreçleri titizlikle yürütülmelidir. Bu nedenlerle;

- Mağdurlar; hakları, hizmetler ve destek süreçleri hakkında anlayabilecekleri şekilde ve ihtiyaç duydukları yer ve zamanda bilgilendirilmelidir.
- Mağdurları koruyucu ve destekleyici tedbirlerin planlanması ve yürütülmesi bütüncül ve çok sektörlü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Koruyucu ve destekleyici hizmetlerin sunulabilmesi için yargı birimleri, savcılar, kolluk kuvvetleri, yerel ve bölgesel yönetimler dahil, ilgili tüm devlet kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla etkili bir işbirliği için uygun mekanizmalar oluşturulmalıdır.
- İkincil mağduriyet önlenmelidir. *Şiddetin yıkıcı etkilerini ve iyileşme sürecinin uzunluğunu yeterince dikkate almayan veya mağdurların tedavisine duyarsızca yaklaşan önlemlerin ve hizmetlerin hizmet kullananları yeniden mağdur etme riski vardır. (Açıklayıcı Kitapçık, 18.madde, 117.paragraf)*
- Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet olayının çocuk tanıkları korunmalı ve onlara da menfaatlerinin gerektirdiği destekler verilmelidir.
- Verilecek hizmetler mağdurun şikayette bulunmasına ya da faile karşı tanıklık yapmasına bağlı olmamalıdır.

Mağdurların şiddet eylemlerine karşı korunması ve şiddet eylemleri sonrasında iyileşmelerini kolaylaştmak için yerine getirilmesi gereken temel yükümlülükler ise şunlardır;

- 7/24 saat ulaşılabilecek ve gizliliğe bağlı kalacak, tüm ülke çapında ücretsiz hizmet verecek telefon yardım hatları açılmalıdır.
- Özellikle kadın ve çocuklara, yeterli sayıda, uygun ve ulaşılması kolay şığınma evleri açılmalıdır.
- Cinsel şiddete maruz kalanların acil ve özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yeterli sayıda erişilebilir tecavüz, kriz veya cinsel şiddet sevk merkezleri kurulmalıdır.
- Sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler erişilebilir olmalı, bu hizmetler için yeterli kaynak ayrılmalı ve bu hizmetlerde görevli profesyonel kadrolar gerekli şekilde eğitilmelidir.

- Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerine tanık olan profesyoneller ile tanık olan diğer kişilerin yetkili makamlara bu olayları bildirmeleri teşvik edilmelidir.

Kovuşturma (Yargılama)

Taraf devletlerin kovuşturma ilkesine göre alması gereken tedbirler ve önlemler şunlardır:

- Bütün şiddet biçimleri için acil durumlarda sorumlu kolluk kuvvetlerinin mağdurlara yeterli ve acil koruma sunarak derhal ve gerektiği gibi müdahale etmeleri sağlanmalıdır.
- Salt polisle sınırlı kalmamak üzere ilgili tüm yetkililer, bir mağdurun güvenlik durumu ile ilgili riskleri tek tek özel durumlar bazında, standart usullere göre ve karşılıklı işbirliği çerçevesinde değerlendirilmeli ve buna göre bir risk planı geliştirmelidir.
- Mağdurlar, kendi cinsel geçmişleri ve davranışları nedeniyle ek bir travma yaşamadan hukuk süreçlerine başvurabilmelidir. Herhangi bir hukuk veya ceza davasında mağdurun cinsel geçmişi ve davranışlarıyla ilgili delillere yalnızca davayla ilgili ve gerekliyse izin verilmelidir.
- Fiziksel şiddet, tecavüz dahil cinsel saldırılar, zorla evlendirme gibi suçlar, mağdurun ifadesi ve şikayetine bağlı olmadan soruşturulmalı ve cezalandırılmalıdır. Mağdurların bu süreçlerde kamadan veya sivil toplumdan uzman desteği almalarına destek verilmelidir.
- Çok karmaşık olan yargışal ve idari işlemlerde mağdurlara gerektiği gibi haklarını arayabilmeleri için adli yardım da dahil olmak üzere ücretsiz hukuksal destek verilmelidir.
- Tecavüz dahil cinsel saldırılar, zorla evlendirme, kadın sünneti, kürtaجا ve kısırlaştırmaya zorlama suçlarının reşit olmayan mağdurları için zamanaşımı süresi reşit olmalarından sonra uzatılmalıdır.
- Mağdurların, uzlaşma ve arabuluculuk gibi alternatif herhangi bir çözüm sürecine katılmalarını zorunlu tutan düzenlemeler yasaklanmalıdır.

- Kültür, örf ve adet, din, gelenek veya sözde ”namus”un, kadına yönelik şiddet eylemlerine gerekçe gösterilmesi engellenmelidir.
- Mağdurların sözleşmede tanımlanan suçlardan kaynaklı zararları tazmin edilmelidir. Zararlar fail ve/veya sigorta kurumlarından karşılaşamaz ise devlet tarafından giderilmelidir.

Bütüncül Politikalar

Taraf devletlerin bütüncül politikalar ilkesine göre alması gereken tedbirler ve önlemler şunlardır:

- Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet biçimlerine karşı etkili bir mücadele için devletin tüm yetkilileri ve kuruluşları tarafından benimsenecek, yine özel sektör ve sivil toplumun katılımını da sağlayan toplumsal cinsiyete duyarlı bütüncül, eşgündümlü, etkili işbirliği içeren politikalar geliştirilmelidir. Bunun için tüm kuruluşların gözetip izleyecikleri kılavuzlar ve protokoller ile ulusal eylem planları hazırlanmalı, bunların kullanım ve yararları konusunda ilgililere eğitim verilmelidir.
- Sözleşmenin uygulanması için yeterli bütçe (mali kaynak) ayırmalıdır.
- Hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile etkili işbirliği yapılmalı ve çalışmalarına maddi destek verilmelidir.
- Kadına yönelik şiddetle mücadele için geliştirilen politikaların, alınan tedbir ve önlemlerin eşgündümü, koordinasyonu, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için sorumlu bir devlet kurumu belirlenmeli veya kurulmalıdır.
- Sözleşmenin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için düzenli aralıklarla yeterli veri toplanmalıdır. Kadına yönelik şiddetin nedenlerini, etkilerini ve alınan tedbir ve önlemlerin etkililiğini incelemek için araştırmalar desteklenmeli, şiddetin halk arasındaki yaygınlığını ve algılanışını ölçmek üzere düzenli aralıklarla anketler yapılmalıdır. Toplanan veriler ve bilgiler kamuoyunun erişimine açık olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. *İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP). 2011. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi.*
2. *İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP). 2012. Açıklayıcı Kitapçık: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Sözleşmesi*
3. *Tutunduklarımız: İstanbul Sözleşmesi Projesi, El Kitabı(Nisan 2016)*
4. <http://indicators.ohchr.org>(erişim tarihi:20.02.2018)
5. [https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcılık/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_\(1-29\).pdf](https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/ayrimcılık/CEDAW/tavsiye_kararlari/CEDAW%20Komitesi%20Tavsiye%20Kararlar%C4%B1_(1-29).pdf)(erişim tarihi:20.02.2018)
6. <http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumanasyon/files/original/0d930572193664f7c5d6b0c6cb220679.pdf>(erişim tarihi:20.02.2018)
7. <http://insanhaklarisavunuculari.org/dokumanasyon/files/original/7168f3075757e8ffa0836dbf3ed1ee92.pdf>(erişim tarihi:20.02.2018)

SAVUNUCULUK

Hazırlayan: Ebru Hanbay Çakır

Savunuculuk Nedir?

Savunuculuk politikaları dezavantajlı kimseler lehine değiştirmek için, bilgiyi stratejik olarak kullanma sürecidir.¹

Türk Dil Kurumu savunuculuğu savunma işi olarak tanımlamaktadır.²

Savunuculuk, sivil toplum örgütlerinin ortak bir çıkar için herhangi bir kamu politikasını etkileme girişimidir.³

Savunuculuk, karar vericileri etkilemek ve politikaları değiştirmek için kampanyacılıktan lobisiçiğe, araştırma ve iletişimden, ortaklıklar geliştirmeye kadar uzanan farklı stratejileri kapsayan bir şemsiyedir.⁴

Neden ve Niçin Savunuculuk Yapılır?

Savunuculuk yapmamızın nedeni haklara, fırsatlara, olanaklara ulaşmada dezavantajlı grupların taleplerini ve seslerini duyurmaktır.

1 http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=798:savunuculuk-yaklamlar-ve-etki-alanlar-&catid=54:sivil-toplumbilinci&Itemid=132

2 www.tdk.gov.tr

3 panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/s/a/savunuculuk.pdf

4 Yentürk, Nurhan, Yurtagüler, Laden, Aksakoğlu, Yiğit, Neziroğlu, İrfan, Kocaman, Habip, Ağduk, Ebru (2010) Savunuculuk ve Politikaları Etkileme, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Savunuculuk, genellikle sistematik olarak kamu politikalarını etkilemek olarak düşünülse de, mevcut durumun değişmesi için politika değişikliği gerekli ancak yeterli değildir. Dezavantajlı grupların haklarının ihlal edilmesine neden olan toplumsal eşitsizlikleri, adaletsizlikleri değiştirmek için yapısal tutum ve değerlerle ilgili değişikliklere de ihtiyaç vardır. Kabaca savunuculuk faaliyetlerinin iki ana eksenin olduğu söylenebilir. Birincisi politikaları etkilemek için katılım, ikincisi ise toplumsal değişim için mevcut tutum ve değerlerin tartışılmasını sağlayacak gündemlerin yaratılmasıdır.⁵

Öztle, politikaları etkilemek, kamuoyu oluşturmak, alışkanlık ve davranışları etkilemek ve kurumlarda değişiklik yaratmak amacıyla savunuculuk yaparız.

Savunuculuk yaklaşımı da, hedeflenen duruma göre değişiklik gösterir. Bu yaklaşım dört başlıkta özetlenebilir.

- **Kamu Çıktarı İçin Savunuculuk:** Kampanya, lobi, medya çalışması, kaynak geliştirmeyi içeren büyük ölçekli çalışmalardır. Kamu yararı adına kaynakları hareketlendirmeyi ve politika reformunu amaçlar.
- **Sosyal Adalet İçin Savunuculuk:** Kişilerin, özellikle yoksun ve toplum dışına itilmiş olanların hayatları üzerinde doğrudan etkisi olan konularda politikaları etkilemeye amaçlar.
- **İnsan Merkezli Savunuculuk:** Yoksun ve toplum dışına itilmiş kişilerin kendi hakları ve çıkarları konusunda savunuculuk ve politikaları etkileyemeleri için güçlendirilmesini amaçlar. Bu yaklaşım politikanın bir uzmanlık alanı olduğu görüşünü sarsar.
- **Katılımcı Savunuculuk:** Sivil toplum kuruluşlarını karar alma süreçlerine dahil ederek kamusal alanın sınırlarını genişletmeyi hedefler. Demokratik yönetişimin hükümetler kadar vatandaşların da görevi olduğu fikrinden hareket eder.⁶

5 Yentürk, Nurhan, Yurtagüler, Laden, Aksakoğlu, Yiğit, Neziroğlu, İrfan, Kocaman, Habip, Ağduk, Ebru (2010) Savunuculuk ve Politikaları Etkileme, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

6 http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=798:savunuculuk-yakamlar-ve-etki-alanlar-&catid=54:sivil-toplumbilinci&Itemid=132

Sorunları ortaya koymak, değiştirilmesini istemek, katılımda bulunmak, denetlemek, izlemek, karar vericileri- kamuoyunu etkilemek, talepte bulunmak, çözümler önermek, politika ve modeller geliştirmek gibi faaliyetlerle savunuculuk yaparız.

Yürüttüğümüz savunuculuk faaliyeti için farklı roller üstlenebiliriz. Bu roller üç başlık altında toplanabilir.

1. *Denetleyici Rol:* Tespit edilen sorunları sürekli izlemek.

Örn: çevre hakları konusunda çalışma yürüten bir STK'nın bu konu ile ilgili çıkarılan tüm yasa ve yönetmelikleri izlemesi. Bunların nasıl uygulandığını, aksayan ve yürümeyen yönlerini takip etmesi.

2. *Savunucu Rol:* Tespit edilen sorunlara ilişkin öneriler, talepler geliştirmek. Geliştirilen öneri ve taleplerin uygulanması için adımlar atmak, faaliyetler yürütütmek.

3. *Hizmet Sağlayıcı Rol:* Tespit edilen sorunlara ilişkin çözümler geliştirmek ve bu çözüm önerilerini uygulamak. Örn: kadına yönelik şiddet alanında çalışan bir kadın STK, şiddet mağduru kadınlar için bulunduğu yerde bir belediye ile birlikte, kadın danışma merkezi ve sığınmaevi modeli hayata geçirerek, hem bu durumda kadınlara yönelik hizmet sağlayıp hem de geliştirdiği bu modelin yaygınlaşması için çalışabilir. Bu tür bir çalışma hizmet sağlayıcı savunuculuğuna örnek olarak gösterilebilir.⁷

Savunuculuk Çalışmalarında Hangi Yöntemler Kullanılabilir?

Bu yöntemlerin başında savunuculuk çalışmasında hedefe aldiğimiz sorunların çözümü için çeşitli kesimlerle, kurumlarla geliştirdiğimiz işbirliği gelmektedir.

Savunuculuk çalışmasını yürüttüğümüz alana ilişkin geliştirilen program ve projeler, kamuoyunu belli konularda bilinçlendirmek, bilgilendirmek için yapılan farkındalık çalışmaları da en fazla kullanılan arasındadır.

---

⁷ Aksakoğlu, Yiğit (2009) Sivil Toplum Örgütleri İçin Savunuculuk Rehberi, Ankara: STGM Yayıncıları.

Savunucu Kimdir, Kimler Savunuculuk Yapar?

Savunucu, savunuculuk çalışmalarını yürüten, bu tür çalışmalarında görev alan kişi ya da kişilerdir. Hak alanında çalışanlar ve aktivistler de savunucudurlar.

Savunuculuk genellikle gönüllü olarak yapılır ancak profesyonel olarak bu işi yapan kişiler de vardır.

Kişiler, akademisyenler, gönüllüler, aktivistler ya da çeşitli hak alanlarında çalışan sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar, çeşitli çevreler (meslek grupları, medya uzmanları, vb.) savunuculuk çalışmaları yapabilirler.

Hangi Araçlar Kullanılarak Savunuculuk Yapılır?

Savunuculuk çalışması yürütülürken pek çok araç kullanılabilir. En fazla kullanılan araçları beş başlık altında toplayabiliyoruz.

1. Kampanya

Kampanyalar, ele alınan sorunun geniş bir kitle tarafından desteklenmesi için yürütülen faaliyetlerdir. Geniş kamuoyu desteği ve katılımla karar vericileri etkilemek için kullanılır. İmza toplama, yürüyüş, mektup, faks ve e-posta, sokak gösterileri en sık kullanılan yöntemler arasındadır.

Bir kampanya düzenlenirken izlenmesi gereken adımlar şunlardır;

Kampanya çalışmalarının etkili olması için görsel malzemelerin kullanılması önemlidir. Görsel malzeme olarak; logo, afiş (poster), broşür ve el ilanı, bülten, bez afiş ve pankart, promosyon ürünleri, fotoğraf, illüstrasyon, web sitesi, sergileme malzemesi (roll-up, banner, örümcek stantlar) gibi malzemeler kullanılır.

2. Lobicilik

Lobicilik, savunuculuğun yasaları etkilemeye odaklı biçimidir. Yerel, ulusal, uluslararası kurumları etkilemeyi hedefler.

Lobicilik, bir grup veya topluluk adına hareket ederek hükümet kararlarını etkilemek amacıyla planlanan ve bu amaçla vatandaşla karar vericiler arasında kurulmaya çalışılan bir tür iletişim ve etkileme çabası olarak tanımlanabilir.⁸

Lobicilik bir konu ya da sorun hakkında yasa çıkartmak, var olan yasayı güçlendirerek önlemler almak, politikalar geliştirilmesini sağlamak, ya da var olan bir yasanın kaldırılması, yürürlüğe sokulmaması amacıyla yapılabilir.

3. Araştırma

Araştırma en genel tanımıyla, birtakım olguların ortaya çıkarılması için bilgilerin aranması ya da bu amaçla yapılan her türlü sistemli çalışmayı içeren inceleme olarak tanımlanır.⁹

Savunuculuk yapılacak soruna ilişkin bir araştırmanın yapılması, konunun daha iyi kavranması ve analiz edilmesi için önemlidir.

4. İletişim

İletişim, savunuculuk faaliyetlerinin her aşamasında kullanılacak önemli bir araçtır.

Savunuculuk çalışmasını yürüten grup etkili bir iletişim stratejisi oluşturmalıdır. Bu iletişim stratejisi grubun kendi içinde, hedef grubu ile olan ilişkilerinde, diğer aktörlerle kurduğu ilişkilerde sonuca ulaşmak gereklidir.

5. Ortaklıklar Geliştirme

Ortaklıklar geliştirmek suretiyle çeşitli alanlarda işbirlikleri kurmak, savunuculuk faaliyetleri için kullanılacak en önemli araçlardan biridir. Kimlerle, hangi kesimlerle ortaklık geliştirileceğinin belirlenmesi, hangi noktalarda/konularda ortaklıkların kurulacağıının saptanması, ortaklıkların çerçeve ve süresinin planlanması, göz önünde bulundurulmalıdır.

8 Ari, 1997; Dinçer, 1999 http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_23/113-122.pdf

9 <http://www.turkcebilgi.com/ara%C5%9F%C4%B1rma>

Türkiye'de Kadın Hareketi Tarafından Yapılan Başarılı Savunuculuk Örnekleri

Ülkemizde kadın hareketi tarafından geliştirilmiş başarılı savunuculuk örnekleri bulunmaktadır. Mor iğne kampanyası, Türk Ceza Kanunu (TCK) kampanyası, 6284 sayılı yasa sürecinde oluşturulan kampanya ilk akla gelenlerdir.

Örneğin Türk Ceza Kanununun hazırlanış ve değiştirilmesi sürecinde kadın hareketinin yürüttüğü kampanya şu adımları içeren başarılı bir savunuculuk faaliyeti olmuştur.

- Kadın örgütleri 2002-2004 yılları arasında 3 yıl çalışarak 30'u aşkın maddenin değiştirilmesini sağlamışlardır.
- 300'e yakın kadın örgütü TCK Kadın Platformunu oluşturmuştur.
- Alternatif maddelerle yasa taslağı oluşturulmuştur.
- Hazırlanan bu taslak kadın örgütleri arasında paylaşılırak namus suçları, tecavüz, cinsel istismar, kadının konumu gibi farklı konularda ortak bir dil ve kavrayış yaratılmasını sağlamıştır.
- E-posta, faks ve telefonla çok sayıda kadına ulaşılmıştır.
- TBMM alt komisyon üyeleri ve bakanlarla görüşmeler yapılmıştır.
- Lobi faaliyetleri ile karar verici konumda kılere görüşler aktarılmıştır.
- Ankara'da binden fazla kişinin katılımıyla yürüyüş yapılmıştır.
- TBMM'nin ilgili oturumu kadın aktivistler tarafından izlenmiştir.
- Cinsel saldırı suçları, kişilere karşı suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak tanımlanmıştır.
- Cinsel tecavüz ve cinsel taciz daha geniş tanımlanarak, ağır cezalar ongörülmüştür.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ORTADAN KALDIRILMASI SÖZLEŞMESİ (CEDAW)

BAŞLANGIÇ¹

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı'nın temel insan haklarına, insanlık onuru ve insanın değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ayrımcılığın kabul edilemezliği prensibini teyit ettiğini ve bütün insanların onurları ve hakları bakımından eşit ve özgür doğduklarını ve herkesin cinsiyete dayanan ayrımda dahil, bu Bildiri'de yer alan hiçbir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın haklara ve özgürlükler sahip olduklarını ilan etmiş olmasını kaydederek,

İnsan Haklarına dair Uluslararası Sözleşmelere Taraf olan Devletlerin, erkeklerle ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü altında bulunduğu kaydederek,

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşlarının gözetiminde meydana getirilen uluslararası Sözleşmelerin erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını dikkate alarak,

---

1 1 Mart 1980 tarihinde imzaya açılan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giren "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ne katılmamız 11.06.1985 tarih ve 3232 sayılı Kanunla uygun bulunmuş, Bakanlar Kurulunca 24.07.1985 tarihinde 85/9722 sayılı kararla onaylanmış ve 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler ve onun uzman kuruluşları tarafından kabul edilen kararların, bildirilerin ve tavsiye kararlarının erkekler ve kadınlar arasında hak eşitliği sağlamaya çalıştığını kaydederek,

Ancak bu gibi çeşitli belgelere rağmen, kadınlara karşı ayrımcılığın yaygın bir şekilde devam etmesinden kaygı duyarak,

Kadınlara karşı ayrımcılığın hak eşitliği ve insanlık onuruna saygı prensiplerini ihlal etmesinin, kadınların erkeklerle eşit bir biçimde ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarına bir engel oluşturduğunu, toplumun ve ailenin refah düzeyinin artmasına mani olduğunu ve ülkelerinin ve insanlığın hizmetinde bulunan kadınların yeteneklerini tam olarak geliştirmelerini daha da güçlendirdiğini akılda tutarak,

Yoksulluk içinde bulunan kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş imkanları ile diğer ihtiyaçlarını karşılamada yeterli imkani bulamamalarından kaygı duyarak,

Hakkaniyet ve adalet esaslarına dayanan yeni uluslararası ekonomik düzenin, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanmasına doğru önemli ölçüde katkıda bulunacağına inanarak,

Apartheid'in, her türlü ırkçılığın, ırkçı ayrımcılığının, kolonicingin, yeni kolonicingin, saldırganlığın, yabancı işgalinin, bir Devlet üzerinde egemenlik kurmanın ve iç işlerine karışmanın ortadan kaldırılmasının, erkeklerin ve kadınların haklardan tam olarak yararlanmaları için esas olduğunu vurgulayarak,

Uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesinin, uluslararası gerilimin giderilmesinin, sosyal ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun bütün Devletler arasında karşılıklı işbirliği yapılmasının, genel ve tam bir silahsızlanmaya gidilmesinin, özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası kontrol altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasında adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat prensiplerinin kabul edilmesinin ve yabancı ve koloni hakimiyeti ve yabancı işgali altındaki halkların self-determinasyon ve bağımsızlık haklarını tanımakla beraber ulusal egemenliğe ve ülke bütünlüğüne saygı göstermenin, toplumsal ilerlemeyi ve gelişmeyi sağlayıp bunun sonucu olarak erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğe ulaşmasına katkıda bulunacağını teyit ederek,

Bir ülkenin bütünüyle gelişmesi, yeryüzündeki refahın artması ve özgürlüğün gerçekleşmesi için, her alanda kadınların erkeklerle aynı şartlar altında eşit bir biçimde katılmaları gerektiğinin farkında olarak,

Ailenin ve toplumun gelişmesine kadının büyük katkısının henüz tam olarak kabul edilmemiş olduğunu, anneliğin toplumsal bakımından önemi ile her iki eşin aile içindeki ve çocuğun yetiştirilmesindeki rolünü akılda tutarak, ve kadının doğurganlıktaki rolünün ayrımcılık için bir temel sayılamayacağıının ve fakat çocuğun yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşmalarını gerektirdiğinin farkında olarak,

Erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunduğuundan,

Kadınlara karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi hakkındaki Bildiri'de yer verilen prensiplerin uygulanmasına ve bu amaçla her türlü ayrımcılığın ve görünümlerinin tasfiye edilmesi için gerekli her türlü tedbiri almaya karar vererek,

Aşağıdaki konularda anlaşılmışlardır:

I. BÖLÜM

1. Madde

Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından “kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanımalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayrımcılık, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

2. Madde

Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini yasaklayıp, her türlü vasıtayla ve hiç vakit kaybetmeden kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etme politikası izlemeyi kabul ederler, ve bu amaçla aşağıdaki konularda tâhhütte bulunurlar:

- a) Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili mevzuatlarına ıçselleştirmemişler ise, bu prensibi ıçselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensisin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;
- b) Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuati çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;
- c) Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasiyla herhangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;
- d) Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşlarının bu yükümlülüğe uygun davranışlarını sağlamak;
- e) Herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;
- f) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;
- g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırırmak;

3. Madde

Siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda tedbir alma yükümlülüğü

Taraf Devletler kadınların tam olarak gelişmelerini ve ilerlemelerini sağlamak üzere, erkeklerle eşitlik temeline dayanan insan haklarını ve temel özgürlükleri koruyarak, onların yaşam kalitesini artırmak;

lüklerini güvence altına almak ve kullanmalarını sağlamak amacıyla, mevzuat çıkarmak da dahil her alanda ve özellikle siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda gerekli her türlü tedbiri alır.

4. Madde

Geçici olarak alınan özel tedbirler

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiç bir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirgiinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

5. Madde

Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranışlarını değiştirmek;

b) Ailede verilen eğitimin, toplumsal bir işlev olarak anneligin gerektiği şekilde anlaşılması ve çocuğun büyütülmesinde ve yetiştirilmesinde erkeklerin ve kadınların ortak sorumluluğunun kabul edilmesini, yani çocuğun menfaatlerinin her durumda öncelik taşıdığını de içermesini sağlamak.

6. Madde

Kadın satışının yasaklanması

Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahi-seleştirlerek istismar edilmelerini son erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.

II. BÖLÜM

7. Madde

Oy verme, seçilme ve katılma hakkı

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrimcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve, özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

- a) Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;
- b) Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;
- c) Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

8. Madde

Hükümeti temsil hakkı

Taraf Devletler kadınların erkeklerle aynı şekilde ve hiç bir ayrimcılığa tabi tutulmaksızın Hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmeleri ve uluslararası örgütlerin çalışmalarına katılmaları için gerekli her türlü tedbiri alır.

9. Madde

Vatandaşlık hakkı

1. Taraf Devletler vatandaşlığın kazanılması, değiştirilmesi, sürdürülmesi konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar tanır. Taraf Devletler özellikle, bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın vatandaşlık değiştirmesinin, otomatik olarak kadının da vatandaşlık değiştirmesine, Vatansız kalmasına veya zorla kocanın vatandaşlığına geçmesine neden olmamasını sağlar.
2. Taraf Devletler çocukların vatandaşlığı konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlar.

III . BÖLÜM

10. Madde

Eğitim hakkı

Taraf Devletler eğitim alanında kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek üzere gerekli her türlü tedbiri ve kadınlarla özellikle erkeklerin eşitliğine dayanan aşağıdaki daki tedbirleri alır:

- a) Meslek ve sanat rehberliği verilmesinde, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim kuruluşlarına girme ve bu kuruluşlardan diploma almada eşit şartların sağlanması; bu eşitlik okul öncesi eğitim ile genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde, ve her çeşit mesleki öğretimde sağlanır;
- b) Aynı öğretim programına katılmaları, aynı sınavlara girmeleri, nitelik bakımından aynı düzeydeki eğitimcilerden eğitim almaları, aynı nitelikteki bina ve eğitim araçlarına sahip olmaları sağlanır;
- c) Erkeklerin ve kadınların kalıplılmış rolleriyle ilgili kavramların eğitimin her düzeyinden ve biçiminden tasfiye edilmesi için karma eğitim ve bu amaca ulaşmasına yardımcı olacak diğer eğitim türleri teşvik edilir, ve özellikle okul kitapları ve ders programlarının gözden geçirilir ve bu öğretim metoduna göre uyarlanır;
- d) Burs ve diğer eğitim yardımlarından yararlanmada aynı imkanlar sağlanır;
- e) Erkekler ile kadınlar arasında varolan eğitim açığını mümkün olan en kısa sürede kapatmayı amaçlayan yetişkinler için programlar ile okuma yaz-

ma programları da dahil, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda aynı imkanlar sağlanır;

f) Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kızlar ve kadınlar için eğitim programları düzenlenir;

g) Spora ve beden eğitimine faal olarak katılmalarını sağlamak için aynı imkanlar tanınır;

h) Aile planlaması hakkında bilgi ve tavsiyeler dahil, aile sağlığını ve iyiliğini sağlayamaya yardımcı olacak özel bazı eşitsel bilgiler verilir.

11. Madde

Çalışma hakkı

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;

b) İstihdam konularında seçim yapılrken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam imkanlarından yararlanma hakkı;

c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;

d) Tazminatlar da dahil eşit ücret alma, ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;

e) Özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, malullük, yaşlılık ve diğer iş göremezlik gibi hallerde sosyal güvenlik hakkı ile birlikte ücretli izin hakkı;

f) Sağlığın korunması ve doğurganlık yeteneğinin korunması da dahil, çalışma şartlarında güvenlik hakkı;

2. Taraf Devletler, evlilik veya annelik sebepleriyle kadına karşı ayrımcılık yapılmasını engellenmek ve çalışma hakkını etkili bir biçimde korumak için aşağıdaki tedbirleri alırlar:

- a) Hamilelik veya annelik izni sebebiyle işe son verilmesini ve medeni duruma dayanılarak işten çıkışma şeklinde ayrımcılık yapılmasını cezaya tabi tutarak yasaklar;
  - b) İşi, işte kıdemî veya sosyal hakları kaybetmeden ücretli olarak veya buna benzer menfaatler sağlanarak annelik izni verilmesine dair düzenleme yapar;
  - c) Anne ve babanın aile içi yükümlülüklerini, çalışma yaşamındaki sorumluluklarıyla ve toplumsal yaşama katılmalarıyla uyuşturabilmeleri için, özellikle çocuk bakım kurumlarının kurulmasını ve geliştirilmesini istemek suretiyle, gerekli destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanması teşvik eder;
  - d) Hamilelik sırasında kendilerine zarar verebilecek işlerde çalışan kadınların özel olarak korunmasını sağlar;
3. Bu madde kapsamına giren koruyucu yasal önlemler, bilimsel ve teknolojik bilgilerin işliğinde periyodik olarak gözden geçirilir ve gerekli görüldüğü takdirde düzelttilir, kaldırılır veya genişletilir.

12. Madde

Sağlık hakkı

- 1. Taraf Devletler sağlık alanında erkekler ile kadınların eşit şekilde, aile planlaması hizmetleri de dahil sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak üzere kadınlara Karar ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır.
- 2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fikrasındaki hükümlere bakmak sizin, hamilelik dönemi, doğum dönemi ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadınlara, gerektiği takdirde ücretsiz olarak, gerekli hizmetleri sağlar; bunun yanında hamilelik ve emzirme döneminde yeterli hizmet verir.

13. Madde

Ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarındaki haklar

Taraf Devletler ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında erkekler ile kadınların eşit şekilde aynı haklardan yararlanmasılığını sağlamak üzere kadınla-

ra karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

- a) Aile tazminatlarından yararlanma hakkı;
- b) Banka kredisi alma, ipotek ettirme ve diğer mali imkanlardan yararlanma hakkı;
- c) Eşlendirici faaliyetler ile her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkı;

14. Madde

Kırsal alandaki kadınların hakları

1. Taraf Devletler kırsal alanda yaşayan ve kayıt dışı sektörlerde çalışarak ailelerinin ekonomik yaşamlarına önemli katkıda bulunan kadınların karşılaştıkları özel sorunları dikkate alır ve bu Sözleşmenin hükümlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli her türlü tedbiri alır.

2. Taraf Devletler erkekler ile kadınlar arasında eşitliği sağlamak üzere, kırsal alanda meydana gelen gelişmelere katılmaları ve bu gelişmelerden yararlanmaları için kırsal alanda yaşayan kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır, ve bu kadınlara özellikle aşağıdaki hakları tanır;

- a) Her düzeydeki planlamanın yapılmasına ve uygulanmasına katılma hakkı;
- b) Aile planlamasında bilgilendirme, danışmanlık ve hizmet verme de dahil, yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkı;
- c) Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanma hakkı;
- d) Okuma-yazma ile ilgili öğretim de dahil, teknik yeterliliklerini artırmak için halka açık olan ve geliştirmeye yönelik hizmetler ile birlikte her türlü resmi veya gayri resmi eğitim ve öğretimden yararlanma hakkı;
- e) Adam çalışma veya çalışma suretiyle ekonomik imkanlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak için ferdi gruplar ve topluluklar örgütleme hakkı;

- f) Her türlü toplumsal faaliyetlere katılma hakkı;
- g) Tarımsal kredi ve borç alma, pazarlama imkanlarına ulaşma, toprak ve tarım reformunda gerekli teknolojiden yararlanma ve eşit muamele görme ile iskan programlarından yararlanma hakkı;
- h) Özellikle konut, sağlık, aydınlanma, içme suyu, ulaşım ve iletişim hizmetleriyle ilgili yeterli yaşam standartlarından yararlanma hakkı.

IV. BÖLÜM

15. Madde

Hukuk önünde eşitlik hakkı

1. Taraf Devletler kadınların erkeklerle hukuk önünde eşitliğini kabul eder.
2. Taraf Devletler hukuki meselelerde kadınların erkeklerle aynı hukuki ehliyete sahip olmalarını ve bu ehliyeti kullanmaları için aynı imkanlara sahip olmalarını kabul eder. Taraf Devletler özellikle, Sözleşme yapma ve malların idaresi konusunda kadınlara eşit haklar tanır ve, mahkeme ve yargı yerleri önündeki davaların her aşamasında eşit muamele görmelerini sağlar.
3. Taraf Devletler, kadının hukuki ehliyetini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran bütün Sözleşmelerin ve her türlü özel belgenin hükümsüz sayılacağını kabul eder.
4. Taraf Devletler, kişilerin seyahat hakkı ve, yerleşme ve konutu seçme özgürlüğü ile ilgili yasalarda erkeklerle ve kadınlara eşit haklar tanımayı kabul eder.

16. Madde

Evlenme ve aile ilişkileri alanındaki haklar

1. Taraf Devletler evlilik ve aile ilişkileri ile ilgili bütün konularda kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle erkeklerle kadınların eşitliğini öngören aşağıdaki hakları tanır:

- a) Evlenmede aynı hakka sahip olma;
- b) Serbestçe eş seçmede ve serbest ve kendi rızasıyla evlenmede aynı hakka sahip olma;
- c) Evlilik döneminde ve boşanma sırasında aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma;
- d) Medeni durumları ne olursa olsun, anne ve baba olarak çocukların ilgili konularda aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- e) Çocukların sayısına ve dünyaya getirilme zamanına serbestçe ve makulce karar verme konusunda aynı hakka sahip olma ve bu hakları kullanabilmeleri için gerekli bilgiye, eğitime ve araçlara sahip olma;
- f) Velayet, vasilik, kayıymlık ve evlat edinme, veya bu kavramların bulunduğu ulusal mevzuattaki benzer kurumlar bakımından aynı haklara ve yükümlülüklerle sahip olma; her hal ve karda çocukların menfaatlerine üstünlük tanınır;
- g) Soyadı, meslek ve iş seçme hakları da dahil, karı ve koca olarak aynı kişisel haklara sahip olma;
- h) Eşlerin mallarına sahip olma, kazanma, işletme, idare etme, kullanma ve mallarını bir bedel karşılığında veya bedelsiz olarak elden çıkarma konusunda aynı haklara sahip olma.

2. Çocuğun nişanlandırılması ve evlendirilmesi hiç bir hukuki sonuç doğurmaz; asgari evlenme yaşını tespit etmek ve evliliklerin resmi sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi için yaşama tedbirleri de dahil gerekli tüm işlemler yapılır.

V. BÖLÜM

17. Madde

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi

1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla (bundan sonra Komite diye geçecek olan) bir Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi Komitesi kurulur; Komite Sözleşmenin yürürlüğe girmesi sırasında on sekiz, ve Sözleşmenin otuz beş Taraf Devlet tarafından onaylanması veya katılmasıından sonra yirmi üç tane yüksek ahlaki niteliklere ve Sözleşmenin kapsadığı alanda ehliyete sahip uzmanlardan meydana gelir. Uzmanlar Taraf Devletlerin vatandaşları arasından ve bu Devletler tarafından seçilirler ve uzmanlar kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar; uzmanların seçiminde coğrafi dağılım dengesine ve farklı uygarlık biçimleri ile birlikte başlıca hukuk sistemlerinin temsil edilmesine özen gösterilir.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerce aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından sadece bir kişiyi aday gösterebilir.

3. İlk seçimler bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her seçim tarihinden en az üç ay önce Taraf Devletlere birer mektup göndererek, gösterecekleri adayın ismini iki ay içinde sunmaya davet eder. Genel Sekreter bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup, yanlarına kendilerini aday gösteren Taraf Devletin adını da belirterek bir liste hazırlar ve bu listeyi Taraf Devletlere gönderir.

4. Komite üyelerinin seçimi, Genel Sekreter tarafından Birleşmiş Milletler Merkezine çağrılan Taraf Devletlerin yapacakları toplantıda gerçekleştirilir. Taraf Devletlerin üçte ikisinin katılmasıyla yetersayının oluşacağı toplantıda, en fazla oyu alan adaylar ile toplantıda bulunup oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin salt çoğunluğunun oyunu alan adaylar, Komiteye üye seçilmiş olur.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Ancak, yapılan ilk seçimlerde Komiteye üye seçilen dokuz üyenin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu dokuz üyenin adları ilk seçimin yapılmasıından hemen sonra, Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Otuz beşinci onay veya katılmadan sonra Komiteye seçilecek beş ilave üyenin seçimi, bu maddenin 2, 3 ve 4. fikralarına göre yapılır. Bu suretle seçilen ilave üyelerden iki tanesinin görev süresi iki yıl sonra sona erer; bu iki üyenin adları Komite Başkanı tarafından kura ile belirlenir.

7. Arızi sebeplerle boşalan üyeliklerin doldurulması için, Komite üyeliği sona eren uzmanın vatandaşı olan Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından başka bir uzman atar; bu atama Komitenin onayına tabidir.

8. Komite üyelerine Genel Kurulun onayıyla, Komitedeki görevin önemini dikkate alarak Genel Kurulun belirleyeceği miktarda ve şartlarda Birleşmiş Milletler bütçesinden bir ücret ödenir.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Komitenin bu Sözleşmeye göre görevlerini etkili bir biçimde yerine getirmesini sağlamak için gerekli personeli ve imkanları sağlar.

18. Madde

Devlet raporları

1. Taraf Devletler, Komite tarafından incelenmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine, bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları yasal, yargışal, idari ve diğer tedbirleri ve konuda kaydedilen gelişmeleri içeren bir rapor sunmayı taahhüt eder. Bu raporlar:

a) İlgili Devlet bakımından Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde;

b) Bundan sonra en azından her dört yılda bir ve Komite talep ettiği zamanlarda verilir.

2. Raporlarda bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilme derecesini etkileyen faktörler ve güçlükler de belirtilebilir.

19. Madde

Komitelenin İçtüzüğü

1. Komite kendi içtüzüğünü kendisi yapar.
2. Komitede çalışacak görevlileri Komite iki yıllık bir süre için seçer.

20. Madde

Komite toplantıları

1. Komite, bu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda bir kere ve iki haftayı aşmayacak bir süre için toplanır.
2. Komite toplantıları normal olarak Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun görülen başka bir yerde yapılır.

21. Madde

Yıllık rapor

1. Komite faaliyetleri hakkında Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna yıllık bir rapor sunar ve Taraf Devletlerden aldığı raporların ve bilgilerin incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel nitelikte tavsiyelerde bulunabilir. Komite raporunda bu öneriler ve genel nitelikteki tavsiyeler ile birlikte Taraf Devletlerin yorumlarına da yer verilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Komitenin raporunu bilgi edinme- si amacıyla Kadının Statüsü hakkındaki Komisyona gönderir.

22. Madde

Uzman kuruluşları temsili

Uzman kuruluşlar, bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında inceleme yapılrken temsil edilme hakkına sahiptir. Komite, uzman kuruluşları bu Sözleşmenin kendi faaliyet alanlarına giren hükümlerinin uygulanması hakkında rapor sunmaya davet edebilir.

VI.BÖLÜM

23.Madde

Yorumlama prensipleri

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

- a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası Sözleşme, antlaşma veya antlaşma hükümlerini.

24. Madde

İç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

25. Madde

İmza, onay ve katılma

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin depozитörü olarak görevlendirilmiştir.
3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdî edilir.
4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdî edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

26. Madde

Sözleşmenin gözden geçirilmesi

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, herhangi bir zamanda herhangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasyyla yapılabilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

27. Madde

Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

28. Madde

Çekinceler

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekincelerin metni Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.

2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir; Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberدار eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

29. Madde

Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devlet arasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önüne götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan herhangi biri bu uyuşmazlığı uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, uluslararası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu Maddenin birinci fikrasıyla bağlı olmadığını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğer Taraf Devletlerde yukarıdaki fikra ile bağlı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fikraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

30. Madde

Orijinal metin

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır.

Aşağıda imzası bulunan yetkili temsilciler, bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ EK İHTİYARI PROTOKOL

İşbu Protokol'e Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı Andlaşması'nın temel insan haklarına, insanlık onuru ve insan değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin bütün insanların onur ve hakları bakımından özgür ve eşit doğduklarını ve herkesin bu Bildirge'de yer alan tüm hak ve özgürlüklere, cinsiyete dayalı ayrılmak üzere, hiçbir ayrima tabi tutulmaksızın sahip olduğunu ilan ettiğini kaydederek,

Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri ve insan haklarına ilişkin diğer uluslararası belgelerin cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasakladığını hatırlayarak,

Taraf Devletlerin kadınlara karşı ayrımcılığın her biçimini kınadıkları ve uygun olan tüm yollarla ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi politikası izlemeyi kabul ettikleri Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni ("Sözleşme") de anımsayarak,

Kadınların tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmaları ve bu hak ve özgürlüklerin ihlalini önlemek için etkili önlemler alınması yolundaki kararlılıklarını yeniden teyit ederek, aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır.

Madde 1

İşbu Protokol'e Taraf bir Devlet ("Taraf Devlet") Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin ("Komite") 2. maddeye göre yapılacak başvuruları kabul ve inceleme yetkisini tanır.

Madde 2

Başvurular, Taraf Devletin yargılama yetkisi altında bulunan bireyler veya bireylerden oluşan gruplar tarafından ya da onlar adına, Sözleşme'de yer alan haklardan herhangi birinin Taraf Devlet tarafından ihlali sonucu mağdur ka-

lindiği iddiası ile yapılabilir. Bireyler veya bireylerden oluşan gruplar adına başvuru yapılan hallerde başvuruyu yapan, onların rızası olmadan harekete geçmesinin haklı nedenlerini ortaya koymadıkça, başvuru, ilgililerin rızasıyla yapılacaktır.

Madde 3

Başvurular yazılı olarak ve başvuranın kimliği meçhul kalmayacak biçimde yapılacaktır. Başvuru Sözleşme'ye taraf olup da işbu Protokol'e taraf olmayan bir devleti ilgilendirdiği takdirde, Komite tarafından kabul edilmeyecektir.

Madde 4

1) Komite, iç hukuk yollarının işletilmesinin makul olmayan şekilde uzadığı veya etkili sonuç verme ihtimalinin zayıf olduğu durumlar dışında, mevcut tüm iç hukuk yollarının tüketildiği hususunu açıklığa kavuşturmadıkça, yapılan bir başvuruyu değerlendirmeyecektir.

2) Komite aşağıdaki hallerde başvurunun kabul edilemez olduğunu bildirecektir:

a. Aynı başvurunun, daha önce Komite tarafından veya başka bir uluslararası soruşturma veya çözüm çerçevesinde incelenmiş veya incelenmeyeceği olması;

b. Başvurunun Sözleşme hükümlerine aykırı olması;

c. Başvurunun açıkça temelsiz veya yeterli dayanaktan yoksun olması;

d. Başvuruda bulunma hakkının kötüye kullanılması;

e. Bu Protokol'ün ilgili Taraf Devlet açısından ‘yürürlüğe giriş tarihi’nden sonra da devam eden olgular hariç, başvuru konusu olan olguların Protokol'ün ilgili Taraf Devlet açısından yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilmiş olması;

Madde 5

1) Başvurunun alınmasından sonraki herhangi bir zamanda ve esasa ilişkin bir karar verilmeden önce Komite, iddiaya konu olan ihlalin mağduri ya da mağdurlarını görmesi muhtemel telafisi imkansız zararları önlemek için gerekli olabilecek geçici önlemleri almayı acilen değerlendirmesini Taraf Devletten talep edebilecektir.

2) Bu maddenin 1. fıkrasındaki takdir yetkisinin Komite tarafından kullanılması başvurunun kabul edilebilirliğine ya da esasına ilişkin karar verildiği anlamına gelmeyecektir.

Madde 6

1) Başvurunun ilgili Taraf Devlete atıf yapılmaksızın Komite tarafından kabul edilemez bulunması hali dışında ve birey ya da bireylerin kimliklerinin söz konusu Taraf Devlete açıklanmasına rıza göstermeleri koşuluyla, Komite işbu Protokol çerçevesinde kendisine yapılmış her başvuruya ilgili Taraf Devletin dikkatine gizli olarak sunacaktır.

2) Taraf Devlet kendisine tebliğ edilen başvuru hakkında aydınlatıcı açıklamaları veya beyanları ve varsa, almış olduğu düzeltici önlemleri altı ay içinde yazılı olarak Komite'ye bildirecektir.

Madde 7

1) Komite, işbu Protokol çerçevesinde yapılan ‘ başvuruları, konuya ilişkin bilgilerin ilgili taraflara ulaştırılması koşuluyla, ilgili Taraf Devlet tarafından ve bireyler veya bireylerden oluşan gruplar tarafından veya onlar adına kendisine sunulan tüm bilgiler ışığında inceleyecektir.

2) Komite işbu Protokol uyarınca yapılan , başvuruları incelerken kapalı oturumlar düzenleyecektir.

3) Başvurunun incelenmesinden sonra, Komite başvuruya ilişkin görüşlerini, varsa tavsiyeleri ile birlikte, ilgili taraflara iletecektir.

4) Taraf Devlet Komite'nin görüşlerini ve varsa tavsiyelerini gereği gibi değerlendirecek ve Komite'nin görüş ve tavsiyeleri ışığında yapmış olduğu

işlemlerle ilgili bilgiler dahil olmak üzere, Komite'ye altı ay içinde yazılı bir cevap sunacaktır.

5) Komite uygun görürse Taraf Devleti, görüş ve varsa tavsiyeleri üzerine almış olabileceği önlemler hakkında, Sözleşme'nin 18. maddesi uyarınca Taraf Devletçe hazırlanan müteakip raporlardaki bilgiler de dahil olmak üzere, ilave bilgi sunmaya davet edebilir.

Madde 8

1) Komite Taraf Devletin Sözleşme'de yer alan hakları ciddi ve sistematik biçimde ihlal ettiği yönünde güvenilir bir bilgi aldığı takdirde, Taraf Devleti bu bilgiye ilişkin incelemede işbirliği yapmaya ve bu amaçla bu bilgi ile ilgili gözlemlerini sunmaya davet edecektir.

2) Komite, ilgili Taraf Devletçe sunulabilecek her türlü gözlemi ve ekinde bulunan diğer güvenilir bilgileri göz önüne alarak, üyelerinden birini ya da birden fazlasını araştırma yapmakla ve sonuçlarını kendisine acilen bildirmekle görevlendirebilir. Araştırma, gerekli ise ve Taraf Devletin rızası varsa, Taraf Devletin ülkesine bir ziyareti de içerebilir.

3) Bu tür bir araştırmmanın bulgularının incelendikten sonra Komite, bu bulguları her türlü görüş ve tavsiyeleri ile birlikte ilgili Taraf Devlete iletecektir.

4) İlgili Taraf Devlet, Komite tarafından iletilen bulguların, yorumlarının ve tavsiyelerin alınmasından itibaren altı ay içinde kendi gözlemlerini Komite'ye sunacaktır.

5) Bu tür bir araştırma gizlilik içinde yürütülecek ve işlemlerin her aşamasında Taraf Devletin işbirliği aranacaktır.

Madde 9

1) Komite, ilgili Taraf Devleti işbu Protokol'ün 8. maddesi uyarınca yürütülen araştırma üzerine almış olduğu önlemlerin ayrıntılarını Sözleşme'nin 18. maddesi çerçevesinde hazırladığı rapora eklemeye davet edebilir.

2) Komite gerektiğinde, 8. maddenin 4. fıkrasında bahsedilen altı aylık sürenin bitiminde, ilgili Taraf Devleti böyle bir araştırma üzerine aldığı önlemler hakkında bilgi vermeye davet edebilir.

Madde 10

- 1) Her Taraf Devlet işbu Protokol'ün imzalanması veya onaylanması ya da Protokol'e katılma aşamalarında Komite'nin 8. ve 9. maddelerde düzenlenen yetkisini tanımadığını beyan edebilir.
- 2) İşbu maddenin 1. fıkrası uyarınca beyanda bulunmuş olan herhangi bir Taraf Devlet bu beyanını Genel Sekreter'e bildirimde bulunmak suretiyle her zaman geri çekebilir.

Madde 11

Bir Taraf Devlet, yetkisi altında bulunan bireylerin işbu Protokol uyarınca yaptıkları ‘başvurulardan ötürü kötü muameleye veya yıldırmaya maruz kalmalarını sağlamak için ‘ uygun olan tüm önlemleri alacaktır.

Madde 12

Komite, işbu Protokol uyarınca gerçekleştirdiği faaliyetlerin bir özeti Sözleşme'nin 21. maddesi çerçevesinde hazırlayacağı yıllık rapora ekleyecektir.

Madde 13

Her Taraf Devlet Sözleşme'nin ve işbu Protokol'ün geniş biçimde bilinmesini ve tanınmasını sağlamayı ve Komite'nin özellikle o Taraf Devleti ilgilendiren konularda oluşturduğu görüş ve tavsiyeleri hakkındaki bilgilere erişimi kolaylaştırmayı taahhüt eder.

Madde 14

Komite, işbu Protokol ile kendisine verilen işlevleri yerine getirirken izleyeceği usul kurallarını kendisi geliştirecektir.

Madde 15

1) İşbu Protokol Sözleşme'yi imzalamış, onaylamış veya Sözleşme'ye katılmış bulunan herhangi bir Devletin imzasına açıktır.

2) İşbu Protokol Sözleşme'yi onaylamış veya Sözleşme'ye katılmış bulunan herhangi bir Devletin onayına tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nce saklanacaktır.

3) İşbu Protokol Sözleşme'yi onaylamış veya Sözleşme'ye katılmış herhangi bir Devletin katılımına açıktır.

4) Katılım, katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne verilmesiyle yürürlüğe girecektir.

Madde 16

1) İşbu Protokol onaylama veya katılıma ilişkin onuncu belgenin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine verildiği tarihten üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2) Yürürlüğe girmesinden sonra işbu Protokol'ü onaylayan veya katılan her bir Devlet için, işbu Protokol, söz konusu Devletin onay veya katılım belgesinin veriliş tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 17

İşbu Protokol'e çekince konulamayacaktır.

Madde 18

1) Herhangi bir Taraf Devlet işbu Protokol'e değişiklik ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne iletебilir. Bunun üzerine Genel Sekreter, degi-

şiklik önerilerini bu Protokole taraf diğer Devletlere ileterek bu önerilerin incelenmesini ve oylanması amacıyla bir konferans düzenlenmesini destekleyip desteklemediklerini bildirmelerini talep eder. Taraf Devletlerden en az üçte birinin böyle bir konferansı uygun görmeleri halinde, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler himayesinde bir konferans toplayacaktır. Konferansa katılan ve oylamada hazır bulunan Taraf Devletlerin oy çokluğuyla kabul edilen herhangi bir değişiklik, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun onayına sunulacaktır.

2) Değişiklikler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylandıktan ve işbu Protokol'e Taraf Devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasal usullerine uygun olarak kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

3) Protokol'de yapılan değişiklikler yürürlüğe girdiğinde, onları kabul eden Taraf Devlet bağılar, diğer Taraf Devletler işbu Protokol değişiklikten önceki hükümleriyle ve daha iyi kabul ettikleri değişikliklerle bağlı kalmaya ederler.

Madde 19

1) Herhangi bir Taraf Devlet Birleşmiş Milli Genel Sekreteri'ne yapacağı yazılı bir bildiri işbu Protokol'den her zaman çekilebilir. Çekil bildirimin Genel Sekreter tarafından alınması altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

2) Çekilme, yürürlüğe girmesinden önce madde çerçevesinde yapılmış başvurularla vi madde uyarınca başlatılmış herhangi araştırmaya işbu Protokolün hükümler uygulanmasının devamına halel getirmeyecektir.

Madde 20

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aşağıdaki hususlarda tüm devletleri bilgilendirecektir.

- a. Protokol uyarınca gerçekleştirilen imzalar, onaylar ve katılmalar,
- b. İşbu Protokolün ve 18. madde uyarınca yapılan herhangi bir değişikliğin yürürlüğe girme tarihi,
- c. 19. madde uyarınca yapılan herhangi bir çekilme işlemi,

Madde 21

- 1) İşbu Protokolün eşit derece geçerli olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri Birleşmiş Milletler arşivlerinde saklanacaktır.
- 2) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Protokolün onaylı örneklerini Sözleşme'nin 25. maddesinde bahsedilen tüm Devletlere iletecektir.

VI.BÖLÜM

23.Madde

Yorumlama prensipleri

Bu Sözleşmenin hiç bir hükmü, erkekler ile kadınlar arasında eşitliğin sağlanması bakımından daha yararlı olabilecek aşağıdaki hükümleri etkilemez:

- a) Bir Taraf Devletin mevzuatında bulunan hükümleri, veya
- b) Bu Devlet bakımından yürürlükte bulunan başka uluslararası Sözleşme, antlaşma veya antlaşma hükümlerini.

24. Madde

İç hukukta gerekli tedbirleri alma taahhüdü

Taraf Devletler ulusal düzeyde, bu Sözleşmede tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesini amaçlayan gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt eder.

25. Madde

İmza, onay ve katılma

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin depozитörü olarak görevlendirilmiştir.

3. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.

4. Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine katılma belgesinin tevdi edilmesinden itibaren yürürlük kazanır.

26. Madde

Sözleşmenin gözden geçirilmesi

1. Bu Sözleşmenin değiştirilmesine dair talepler, herhangi bir zamanda herhangi bir Taraf Devlet tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir bildirim vasıtasiyla yapılabilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, böyle bir talep karşısında yapılacak işlemler konusunda karar verir.

27. Madde

Yürürlüğe girmeye

1. Bu Sözleşme yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilme tarihinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Yirminci onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra bu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her bir Devlet bakımından bu Sözleşme, kendi onay ve katılma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

28. Madde

Çekinceler

1. Onaya ve katılma sırasında Devletler tarafından yapılan çekinceleerin metni Birleşmiş Miletler Genel Sekreteri tarafından alınır ve diğer bütün Devletlere gönderilir.

2. Bu Sözleşmenin konusuna ve amacıyla bağdaşmayan bir çekince kabul edilmez.

3. Yapılmış olan çekinceler her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapılacak bir bildirimle geri alınabilir; Genel Sekreter bu bildirimden diğer bütün Devletleri haberdar eder. Bu tür bir bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.

29. Madde

Sözleşmenin yorumu ile ilgili uyuşmazlıklar

1. Bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf Devletarasında çıkan bir uyuşmazlık, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakem önüne götürülür. Hakem önenen götürme talebinden itibaren altı ay içinde taraflar hakemliğin kuruluşu üzerinde anlaşamazlarsa, bu taraflardan herhangi biri bu uyuşmazlığı uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne uygun olarak, uluslararası Adalet Divanı'nın önüne götürülebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri bu Sözleşmenin imzalanması veya daha sonra onaylanması veya katılması sırasında, bu Maddenin birinci fikrasiyla bağlı olmadığını beyan edebilir. Bu tür bir çekince koyan Taraf Devlet karşısında diğer Taraf Devletlerde yukarıdaki fikra ile bağlı olmazlar.

3. Yukarıdaki ikinci fikraya uygun olarak bir çekince koymuş olan bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bir bildirim göndererek bu çekincesini her zaman geri alabilir.

30. Madde

Orijinal metin

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde saklanır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE EV İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE DAİR AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (İSTANBUL SÖZLEŞMESİ)

GİRİŞ

Avrupa Konseyi üye devletleri ve burada bulunan diğer imza sahipleri, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesini (ETS No.5, 1950) ve Protokollerini, Avrupa Sosyal Şartını (1996 yılında gözden geçirilen ETS No.163, ETS No. 35, 1961) İnsan Ticaretine karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesini (ETS no.197, 2005), Cinsel Taciz ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini (ETS No.201,2007) hatırlayarak;

Bakanlar Komitesinin Avrupa Konseyi Üye Devletlerine sunduğu aşağıdaki tavsiye kararlarını hatırlayarak:

Kadınların Şiddetten Korunmasına İlişkin Rec(2002)5 Tavsiye Kararı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Standartları ve Mekanizmalarına İlişkin Rec(2007) 17 Tavsiye Kararı, İhtilaf Önlenmesinde ve Çözümünde ve Barış İnşasında Kadın ve Erkeklerin Rolüne İlişkin Rec(2010) 10 Tavsiye Kararı ve ilgili diğer tavsiye kararları;

Kadına yönelik şiddet alanında önemli standartlar belirleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının büyüyen organlarını dikkate alarak;

Uluslararası Sivil ve Sosyal Haklar Sözleşmesi (1966), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966), Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW,1979)

---

1 Gayri Resmi Çeviridir. Resmi Çeviri için bkz <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Turkish.pdf>

ve İhtiyari Protokolü, CEDAW Kadına Yönelik Şiddet Komitesinin 19 No'lu Genel Tavsiye Kararı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve bu Sözleşmenin İhtiyari Protokolü (2000) ve Birleşmiş Milletler Engelli/Engellilerin Hakları Sözleşmesini (2006) göz önüne alarak;

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Hükümünü göz önünde bulundurarak (2002);

Özellikle savaş durumlarında Sivil Halkın Korunmasına (1949) ilişkin Cenevre Sözleşmesi (IV) gibi Uluslararası İnsani Hukuk İlkelerini ve bu Sözleşmenin 1. ve 2. Protokollerini anımsayarak;

Kadına yönelik her türlü şiddet ve aile içi şiddetti kınayarak;

Kadınlarla erkekler arasında hukuki ve fiili eşitliğin gerçekleştirilmesinin, kadına yönelik şiddeti önlemede anahtar bir unsur olduğunun bilincinde olarak;

Kadına yönelik şiddetin, erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına ve kadına yönelik ayrımcılığa neden olan ve kadınların tam ilerlemesini engelleyen, kadınlar ve erkekler arasında tarihsel eşitsiz güç ilişkisinin bir tezahürü olduğunun bilincinde olarak;

Kadına yönelik şiddetin yapısal niteliğini toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak tanıyarak ve kadına yönelik şiddetin, erkeklerle kıyaslandığında kadını ikincil konuma zorlayan temel sosyal mekanizmalardan birisi olduğunun bilincinde olarak;

Kadınların ve kız çocukların; aile içi şiddet, cinsel taciz, tecavüz, zorla evlilik, namus adına işlenen cinayetler, kadın sünneti gibi kadın ve kız çocukların insan haklarını ciddi anlamda ihlal eden ve kadın erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesinin önünde engel teşkil eden ciddi şiddet türlerine maruz kaldığını büyük bir endişeyle hatırlayarak;

Silahlı çatışma sırasında, sivil halkın özellikle de kadınları yaygın ve sistematik cinsel taciz ve cinsel suçlar şeklinde etkilemeye devam etmekte olan ve gerek çatışma sırasında gerekse sonrasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti tırmadırma potansiyeline sahip insan hakları ihlallerini hatırlayarak;

Kadınların ve kız çocukların toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa erkeklerle oranla daha fazla maruz kaldığını hatırlayarak;

Aile içi şiddetin kadınları orantısız olarak etkilediğini ve aynı zamanda erkeklerin de aile içi şiddete maruz kaldığını hatırlayarak;

Aile içerisinde gerçekleşen şiddete tanık olmak da dahil, çocukların aile içi şiddet mağduru olduklarını hatırlayarak;

Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin olmadığı bir Avrupa yaratmayı arzu ederek, aşağıdaki şekilde uzlaştımlardır;

BÖLÜM I- AMAÇLAR, TANIMLAR, EŞİTLİK, AYRIMCILIK YAPMAMA, GENEL YÜKÜMLÜLÜKLER

Madde 1

Sözleşmenin Amacı

1. Bu sözleşmenin amacı;
  - a. Kadınları her türlü şiddetten koruma, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele etmek, şiddeti önlemek ve kovuşturmak;
  - b. Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirerek gerçek kadın erkek eşitliğini teşvik etmek;
  - c. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması ve mağdurlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politikalar ve önlemler geliştirmek;
  - d. Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak amacıyla uluslararası işbirliğini geliştirmek;
  - e. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsemek amacıyla etkili işbirliğini sağlamaya yönelik kuruluşlar ve yasa koyuculara destek ve yardım sunmaktadır.
2. Tarafların hükümlerini etkili biçimde uygulamaya koymasını temin etmek üzere, bu Sözleşme özel bir izleme mekanizması kuracaktır.

Madde 2

Sözleşmenin Kapsamı

1. Bu Sözleşme kadınları orantısız olarak etkileyen aile içi şiddet dahil kadınlara yönelik her türlü şiddet için geçerli olacaktır.
2. Taraflar işbu Sözleşmeyi tüm aile içi şiddet mağdurlarına uygulamak üzere teşvik edilirler. Taraflar bu Sözleşmenin hükümlerini uygularken toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarını özellikle dikkate alacaklardır.
3. İşbu Sözleşme barış zamanında ve silahlı çatışma durumlarında geçerli olacaktır.

Madde 3

Tanımlar

İşbu Sözleşmenin amacına ulaşması için:

- a. “kadına yönelik şiddet” kadına yönelik ayrımcılığın bir türü ve bir insan hakkı ihlali olarak anlaşılmaktadır. İster kamu hayatında ister özel hayatı meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dahil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet anlamına gelir.
- b. “aile içi şiddet” aile içerisinde, aile birliğinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya ebeveynler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşıp paylaşmadığına bakılmaksızın fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri anlamına gelir.
- c. “toplumsal cinsiyet” belli bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar anlamına gelir.
- d. “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

- e. “mağdur” a ve b maddelerinde belirtilen davranışlara maruz kalan herhangi bir kimse anlamına gelir.
- f. “kadın” kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da içerir.

Madde 4

Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrımcılık Yapmama

1. Taraflar, gerek kamu alanında gerekse özel alanda, tüm bireylerin, özellikle kadınların, şiddetten arınmış yaşama haklarını sağlamak ve korumak için gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.

Taraflar, kadına yönelik her türlü ayrımcılığı kınar ve bu ayrımcılığı önlemek için özellikle,

- ulusal anayasalarına veya diğer uygun mevzuatlarına kadın erkek eşitliği ilkesini dahil edip, bu ilkenin uygulamada da gerçekleştirilmesini sağlayarak;
- kadınlara karşı ayrımcılığı, gerektiğinde yaptırımlar uygulanması yoluyla yasaklayarak, Kadına yönelik ayrımcılık içeren kanunları ve uygulamaları yürürlükten kaldırarak;

gerekli hukuki ve diğer tedbirleri gecikmeksiz alır.

Bireylerin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi görüş veya farklı görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşe, herhangi bir etnik azınlık, mülkiyet, doğum, cinsel tercih/yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, medeni durum, göçmen ya da mülteci olma, yaş veya engelinin ve diğer bir durumunun bulunmasına bakılmaksızın özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler başta olmak üzere işbu Sözleşme hükümlerinin Taraflar tarafından uygulanması güvence altına alınmıştır.

Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve kadınların korunması için gerekli olan özel tedbirler, hali hazırda Sözleşme kapsamında ayrımcılık olarak kabul edilmeyecektir.

Madde 5

Devlet Yükümlülükleri ve Gereken Özeni Gösterme

1. Taraflar, kadına yönelik şiddet eylemlerinde bulunmaktan kaçınır; Devlet adına faaliyet gösteren Devlet yetkilileri, görevliler, kurumlar, kuruluşlar ve diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun hareket ettiğini temin eder/ sağlar.
2. Taraflar devlet dışı aktörlerce işlenen ve işbu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerinin önlenmesini, kovuşturulmasını, cezalandırılmasını ve tazmin edilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.

Madde 6

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politikalar

Taraflar işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasında ve etkilerinin değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyet bakış açısına yer vermeyi ve kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik etkili politikalar geliştirmeyi ve uygulamayı taahhüt ederler.

BÖLÜM II - BÜTÜNCÜL POLİTİKALAR VE VERİ TOPLAMA

Madde 7

Kapsamlı ve Eşgüdümlü Politikalar

- a. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için ilgili tüm tedbirleri kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete bütüncül bir yaklaşım sunmaya ilişkin tüm ilgili tedbirleri içeren etkili, kapsamlı ve koordineli politikaları ülke çapında benimsemek ve uygulamak için gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alırlar.
- b. Taraflar, 1. paragrafta adı geçen politikaların mağdurun haklarını tüm tedbirlerin merkezine yerleştirilmesini ve bu politikaların ilgili

tüm kurum, kuruluş ve örgütler arasında etkili işbirliğine dayalı olarak uygulanmasını sağlar.

- c. Bu madde uyarınca alınan tedbirler, gerektiğinde, devlet kurumları, ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler ile makamları, ulusal insan halkları kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları gibi ilgili tüm aktörleri kapsar.

Madde 8

Mali Kaynaklar

Taraflar, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülenler de dahil işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddetle mücadele ve şiddeti önlemeye ilişkin bütüncül politikaların, tedbirlerin ve programların uygun biçimde uygulanması için yeterli mali ve beşeri kaynak tahsis eder. .

Madde 9

Sivil Toplum Kuruluşları ve Sivil Toplum

Taraflar, kadına yönelik şiddetle mücadelede aktif olan ilgili sivil toplum kuruluşları ve sivil toplumun çalışmalarını her düzeyde göz önünde bulundurur, teşvik eder ve destekler. ve bu kuruluşlarla etkin işbirliği tesis eder. .

Madde 10

Koordinasyon Birimi

1. Taraflar işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddetle mücadele etmek ve şiddeti önlemek üzere politikaların ve önlemlerin koordinasyonu, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu bir veya birden fazla resmi kurum görevlendirir veya veya kurar.. Bu organlar madde 11'de bahsedildiği şekilde veri toplanmasını koordine eder, , bu verileri analiz ederve sonuçlarını yayırlar..
2. Taraflar, bu madde uyarınca görevlendirilen veya kurulan birimlerin, Bölüm VIII uyarınca alınan önlemlere ilişkin bilgi almalarını sağlar.

3. Taraflar, bu madde uyarınca görevlendirilen veya kurulan birimlere, diğer Taraflardaki muadilleriyle doğrudan iletişim kurma ve ilişki geliştirme imkanı sağlar.

Madde 11

Veri Toplama ve Araştırma

1. İşbu Sözleşmenin uygulanmasını teminen Taraflar:
  - a. İşbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet eylemine ilişkin böülümlere ayrılmış uygun istatistik veriyi düzenli aralıklarla toplamayı;
  - b. Şiddetin temel nedenlerini ve etkilerini, şiddet eylemleri ve mahkumiyet oranları ile işbu Sözleşmenin uygulanması içi alınan önlemlerin etkinliğini incelemek amacıyla işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet alanında yapılan araştırmaları desteklemeyi taahhüt eder.
2. Taraflar işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddetin yaygınlığını ve eğilimlerini değerlendirmek üzere düzenli aralıklarla nüfusa dayalı araştırmalar yapmaya çaba gösterir.
3. Taraflar uluslararası işbirliğini harekete geçirmek ve uluslararası düzeyde kıyas yapmayı mümkün kılmak amacıyla bu madde uyarınca toplanan bilgileri işbu Sözleşmenin 66. maddesinde atıfta bulunulan uzmanlar grubuna sağlar.
4. Taraflar, bu madde uyarınca toplanan bilgilerin kamuya açık olmasını sağlar.

BÖLÜM III – ÖNLEME

Madde 12

Genel Yükümlülükler

1. Taraflar, kadının aşağılığı iddiasına veya kadın erkek için kalıp rollelere dayanan ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve tüm diğer uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklerle ilişkin toplumsal ve kültürel davranış modellerinde değişim sağlamak için gerekli tedbirleri alır.
2. Taraflar gerçek veya tüzel kişilerce uygulanan ve işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddeti önlemek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
3. Bu bölüm uyarınca alınan herhangi bir tedbir; özel durumlar nedeniyle savunmasız hale gelmiş bireylerin ihtiyaçlarını göz önüne alır ve bu ihtiyaçlara cevap verir ve tüm mağdurların insan haklarını merkezine yerleştirir.
4. Taraflar, erkekler ve erkek çocukları başta olmak üzere, tüm toplum üyelerinin işbu Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türlerini önlemek üzere aktif katkılar sağlamasını teşvik etmek için gerekli tedbirleri alır.
5. Taraflar; kültür, gelenek, görenek, din veya sözde “namusun” işbu Sözleşme kapsamındaki herhangi bir şiddet eylemi için gerekçe oluşurmamasını sağlar.
6. Taraflar, kadınların güçlenmesine yönelik program ve faaliyetleri artırmak amacıyla gerekli tedbirleri alır.

Madde 13

Farkındalık Artırma

1. Taraflar, gerektiğinde, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetin farklı tezahürlerinin, bunların çocuklar üzerindeki sonuçlarının ve bu tür şiddetin önlenmesi gereğinin toplum içinde anlaşılması

ve buna ilişkin farkındalıkın arttırılması amacıyla başta kadın örgütleri olmak üzere ulusal insan hakları kurumları ve eşitlik organları, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde düzenli aralıklarla ve her seviyede içeren farkındalık yaratma kampanyaları ve programları geliştirir veya veya yürütür.

2. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eylemini önlemek amacıyla mevcut tedbirlere ilişkin bilginin kamu genelinde yaygınlaştırılmasını sağlar..

Madde 14

Eğitim

1. Taraflar, gerektiğinde, öğrencilerin gelişen kapasitesine uygun olarak, kadın erkek eşitliği, kalıplasmamış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde şiddet içermeyen çatışma çözümleri, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişisel bütünlük hakkı gibi konulara ilişkin öğretim materyallerine resmi müfredata ve eğitimin her seviyesine eklenmesi için gerekli adımları atar..
2. Taraflar, gayri resmi eğitim faaliyetlerinde, spor, kültürel ve boş zaman hizmetlerinde ve medyada 1. paragrafta bahsedilen ilkeleri geliştirmek amacıyla gerekli adımları atar.

Madde 15

Profesyonellerin Eğitimi

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet eyleminin mağdurları veya failleriyle ilgilenen profesyoneller için bu tür şiddetin önlenmesi ve belirlenmesi, kadın erkek eşitliği, mağdurun ihtiyaç ve hakları ile ikincil mağduriyetlerin engellenmesine ilişkin uygun eğitimin verilmesini sağlar.
2. Taraflar, 1. paragrafta belirtilen eğitimlerin, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet vakalarının uygun sevk ve idaresini sağlamak üzere koordineli ve çok birimli bir işbirliğine yönelik eğitimleri içermesini teşvik eder.

Madde 16

Önleyici Müdahale ve Tedavi Programları

1. Taraflar, şiddetin tekrarlanması ve şiddet içeren davranış biçimlerinin değiştirilmesi amacıyla aile içi şiddet faillerinin kişilerarası ilişkilerinde şiddet içermeyen davranış biçimini edinmelerini sağlamayı hedefleyen programlar geliştirmek ve desteklemek üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alırlar.
2. Taraflar, başta cinsel suç failleri olmak üzere faillerin tekrar suç işlemesini engelleyen tedavi programları geliştirmek ve desteklemek üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alırlar.
3. Taraflar, 1. ve 2. paragraflarda bahsedilen önlemlerin alınmasında, mağdurların güvenliği, desteklenmesi ve insan haklarının birincil öncelik taşımmasını ve bu programların gerektiğiinde mağdurlara yönelik uzman destek hizmetleri ile yakın işbirliği ile oluşturulmasını ve uygulanmasını sağlar.

Madde 17

Özel Sektör ve Medyanın Katılımı

1. Taraflar; ifade özgürlüğüne ve bağımsızlıklarına gerekli saygıyı göstererek özel sektör, bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü ve medyayı, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın onuruna duyulan saygıının artırılması için politika geliştirme, uygulamaya katılma ve yönergeler ile öz düzenleyici standartlar geliştirme hususlarında teşvik eder.
2. Taraflar, özel sektör aktörleriyle işbirliği içinde çocuklar, ebeveynler ve eğitimcilerin aşağılayıcı cinsel içeriği olan veya şiddet unsuru taşıyan bilgi ve iletişim ile başa çıkma becerilerini geliştirir ve ilerletir.

BÖLÜM IV – KORUMA VE DESTEK

Madde 18

Genel Yükümlülükler

1. Taraflar, tüm mağdurları şiddet eylemlerinin tekrarından korumak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, işbu Sözleşmenin 20. ve 22. maddelerinde ayrıntıları verilen genel ve özel destek hizmetlerine başvurmak da dahil olmak üzere, iç hukuka uygun şekilde, Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet mağdur ve tanıklarının korunması ve desteklenmesinde hakimler, savcılar, kolluk kuvvetleri, yerel ve bölgesel yetkililer, sivil toplum kuruluşları, diğer ilgili kuruluş ve birimleri içeren ilgili devlet kuruluşları arasında etkili bir işbirliği sağlamak için uygun mekanizmaların mevcudiyetini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
3. Taraflar, bu bölüm uyarınca alınan tedbirlerin,
  - kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet anlayışına dayanacağını ve mağdurun insan haklarına ve güvenliğine odaklanacağını;
  - mağdurlar, failler, çocuklar ve bunların daha geniş sosyal çevresi arasındaki ilişkiyi göz önünde bulunduracak bütüncül bir yaklaşım dayalı olacağını;
  - ikincil mağduriyetleri engellemeye yönelik olacağını;
  - şiddet mağduru kadınların güçlendirilmesi ve ekonomik bağımsızlığını hedefleyeceğini;
  - uygun görülen durumlarda, aynı mekanlarda bir dizi koruma ve destek hizmetleri biriminin yer almاسına imkan sağlayacağını;
  - çocuk mağdurlar dahil olmak üzere kırılgan bireylerin ihtiyaçlarını ele alacağını ve bu ihtiyaçların bireylere mevcut bulundurulacağını temin eder.
4. Hizmetlerin sunumu mağdurun fail hakkında şikayette bulunması veya aleyhinde tanıklık etmesine bağlı olmayacaktır.

5. Taraflar, uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, yurttaşlarına ve koruma hakkı kazanmış diğer mağdurlara konsolosluk ve diğer koruma desteği sağlamak üzere gerekli önlemleri alır.

Madde 19

Bilgi

Taraflar, mağdurların, mevcut destek hizmetleri ve yasal tedbirlere ilişkin yeterli bilgiyi zamanında ve anladıkları dilde almalarını temin etmek üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır..

Madde 20

Genel Destek Hizmetleri

1. Taraflar, mağdurların şiddet sonrası iyileşmelerini kolaylaştıracak hizmetlere erişimlerini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alırlar.. Bu tedbirler, gerektiğinde, yasal ve psikolojik danışmanlık, mali yardım, konut, eğitim, öğretim ve iş bulma desteği gibi hizmetleri içerir.
2. Taraflar mağdurların sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişimlerini ve bu hizmetlerin yeterli kaynağı sahip olduğunu ve mağdurlara yardımcı olmak ve onları uygun hizmetlere yönlendirmek üzere profesyonellerin eğitilmelerini temin etmek üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 21

Bireysel/Toplu Şikâyetlerde Destek

Taraflar, mağdurların başvurulabilir bölgesel ve uluslararası bireysel/toplu şikayet mekanizmalarına ilişkin bilgiye ve bu mekanizmalara erişim imkanına sahip olmalarını sağlar. Taraflar, şikayette bulunduklarında mağdurlara duyarlı ve bilgiye dayalı desteği sağlanmasını teşvik eder.

Madde 22

Profesyonel Destek Hizmetleri

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan herhangi bir şiddet eylemine maruz kalmış mağdurlara, uygun bir coğrafi dağılım kapsamında acil/anında, kısa ve uzun dönemli profesyonel destek hizmeti sağlamak veya düzenlemek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, kadınlara yönelik profesyonel destek hizmetlerini tüm şiddet mağduru kadınlara ve bunların çocuklarına sağlar veya buna yönelik düzenlemeleri yapar.

Madde 23

Sığınma Evleri

1. Taraflar, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, mağdurlara güvenli barınma sunmak ve mağdurlara proaktif biçimde ulaşmak için yeterli sayıda, kolay erişilebilir ve uygun sığınma evleri kurmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 24

Telefon Yardım Hatları

Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin, gizliliğe veya kimlik bilgilerinin açıklanmamasına özen gösterilerek, arayanlara tavsiyede bulunmak üzere ülke çapında 24 saat (7/24) hizmet verecek r ücretsiz telefon yardım hattı kurmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 25

Cinsel Şiddet Mağdurları İçin Destek

Taraflar, mağdurlara tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışma hizmetleri sunacak uygun ve kolay erişilebilir tecavüz kriz merkezleri veya

cinsel şiddet başvuru merkezleri kurmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 26

Şiddet Tanığı Çocuklar/Tanık Çocuklar İçin Koruma ve Destek

1. Taraflar, mağdurlara koruma ve destek hizmetleri sağlanırken, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete tanık olmuş çocukların hakları ile ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlamak üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır..
2. Bu madde uyarınca alınan tedbirler, işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete tanıklık etmiş çocukların yaşlarına uygun psikososyal danışmayı içerir ve çocuğun yüksek yararına gereken saygıyıl/özeni gösterir.

Madde 27

Bildirim

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet eyleminin ifasına tanık olan veya eylemin gerçekleşeceğine yönelik makul gereklilikler olana veya bir şiddet eyleminin daha gerçekleşeceğini öngören herhangi kimse bunu ilgili kuruluşlara veya yetkililere bildirmesini teşvik etmek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 28

Profesyoneller Tarafından Bildirim

1. Taraflar, iç hukuk tarafından bazı uzmanlara uygulanan gizlilik ilkesinin, uygun olduğu durumlarda, bu kişilerin işbu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eyleminin gerçekleşmiş olduğuna ve daha ileri şiddet eylemlerinin gerçekleşeceğine dair makul sebepleri olması halinde bu tanıkların durumu ilgili kurum ve yetkililere bildirme ola-

sılığı önünde bir engel teşkil etmeyeceğini teminat altına almak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

BÖLÜM V – MADDİ HUKUK

Madde 29

Hukuk Davaları ve Çözüm Yolları

1. Taraflar mağdurlara, faile karşı yeterli yasal çözüm sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar; uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak, yetkileri dahilinde önleyici veya koruyucu önlem alma görevini yerine getirmekte başarısız olmuş Devlet yetkililerine karşı mağdurlara yeterli kanuni başvuru yolu sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 30

Tazminat

1. Taraflar, mağdurların işbu Sözleşmede belirtilen suçlardan herhangi birini işleyen faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır..
2. Şiddet sonucu ciddi bedensel zarar görmüş ve sağlığı bozulmuş olan mağdurların; fail, sigorta veya Devlet tarafından finanse edilen sağlık ve sosyal hizmetler gibi kaynaklardan karşılanamayan zararlarına karşılık, zararın boyutuna göre, yeterli devlet tazminatı ödenir. Bu hükmü 3. 2. Paragrafi müteakiben alınan tedbirler tazminatın makul bir süre zarfında verilmesini temin altına alacaktır.

Madde 31

Velayet, Görme Hakkı ve Güvenlik

1. Taraflar, çocuklara ilişkin velayet ve görme haklarının belirlenmesinde,ibu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinin göz önünde bulundurulmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, herhangi bir görme ve velayet hakkının mağdurun veya çoğun hak ve güvenliğini tehlkiye düşürmemesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 32

Zorla Evliliklerin Hukuki Sonuçları

Taraflar, zorla gerçekleştirilen evliliklerin mağdura mali veya idari bir yük getirmeksiz feshini, iptalini ve sonlandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 33

Psikolojik Şiddet

Taraflar, tehdit veya zorlama yoluyla kişinin psikolojik bütünlüğüne ciddi biçimde zarar veren kasıtlı eylemlerin cezai suçlar olarak değerlendirilmesini sağlamak üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 34

Israrlı Takip

Taraflar, başka bir kişiyi hedef alan ve kişinin kendi güvenliği için korku duymasına neden olacak şekilde tekrar eden, kasıtlı ve tehditkar davranışlarının cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 35

Fiziksel Şiddet

Taraflar, bir başka bireye yönelik olarak kasıtlı olarak uygulanan fiziksel şiddet eylemlerinin cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 36

Tecavüz Dahil Cinsel Şiddet

1. Taraflar, aşağıda belirtilen kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır;
  - a. herhangi bir organla veya cisimle bir başka kişiyle vajinal, anal veya oral olarak, kişinin rızası olmadan ilişkiye girme
  - b. kişiye karşı rızası olmaksızın cinsel nitelikli eylemlerde bulunma,
  - c. bir kişinin rızası olmaksızın üçüncü bir kişiyle cinsel nitelikli eylemlerde bulunmasına neden olma.
2. Rıza, mevcut koşulları değerlendiren kişinin hür iradesinin bir sonucu olarak isteğe bağlı olarak verilmelidir.
3. Taraflar, 1. paragrafta yer alan hükümlerin iç hukuk tarafından tannıldığı şekilde eski veya şu anki eşe veya partnerlere karşı işlenen eylemler için geçerli olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alacaklardır.

Madde 37

Zorla Evlilik

1. Taraflar, yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlayan kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar yetişkin bir bireyi veya çocuğu evlenmeye zorlamak amacıyla, ikamet yeri dışında diğer ülke veya taraf Devletin topraklarına

çekmeye ilişkin kasti davranışlarının cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 38

Kadın Sünneti

Taraflar, aşağıda belirtilen kasıtlı davranışların cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır;

- a. bir kadının dış labiası, iç labiası veya klitorisinin tamamını veya bir kısmını kesip çıkarma, infibülasyon veya işlevini yapamaz hale getirme,
- b. bir kadını a maddesinde belirtilen eylemlerden herhangi birine maruz kalmaya zorlama veya kadına bu eylemleri yaptırma,
- c. bir kız çocuğunu a. maddesinde belirtilen eylemlerden herhangi birine teşvik etme, buna maruz kalmaya zorlama veya ona bu eylemleri yaptırma;

Madde 39

Zorla Kurtaj ve Zorla Kısırlaştırma

Taraflar aşağıdaki kasti davranışlarının cezalandırılmasını teminat altına almak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır;

- a. Kendisinin daha önceden bilgisi ve rızası olmaksızın kadın üzerinde kurtaj gerçekleştirilmesi.
- b. Kendisinin daha önceden rızası ve sürece ilişkin bilgisi olmaksızın kadının doğal üreme kapasitesini sonlandırma amacı veya etkisi taşıyan cerrahi operasyon gerçekleştirilmesi.

Madde 40

Cinsel Taciz

Taraflar; bir kişinin onurunu zedelemek amacıyla veya böyle bir etkiyle istenmeyen sözlü, sözsüz veya fiziksel olarak cinsel nitelikte davranışta bulunmayı, bunların özellikle de tahrik edici, düşmanca, küçük düşürücü, yüz kızartıcı ve kırıcı bir çevre yaratarak yapılmasını cezai ve diğer yaptırımlara tabi kılmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 41

Yardım veya Yataklık Etme ve Girişim

1. Taraflar, işbu Sözleşmenin 33, 34, 35, 36, 37, 38.a ve 39. maddele-rinde yer alan suçların kasten işlenmesi halinde, bunların işlenmesine yardım veya yataklık edilmesinin suç olarak değerlendirilmesi için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, işbu Sözleşmenin 35, 36, 37, 38.a ve 39. maddelerinde yer alan suçları kasten işlendiğinde, mezkur suçu işleme girişiminde bulunmanın suç olarak değerlendirilmesi için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 42

Sözde “Namus” Adına İşlenen Suçlar Dahil Suçlar İçin

Kabul Edilemez Gerekçeler

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan herhangi bir şiddet eyleminin gerçekleşmesini müteakiben başlatılan cezai işlemlerde kültür, gelenek, din, görenek veya sözde “namus”un bu eylemlerin gerekçesi olarak görülmemesi için gerekli yasal veya diğer tedbirleri alır. Bu özellikle mağdurun kültürel, dini, sosyal veya geleneksel olarak kabul gören uygun davranış normlarını veya törelerini ihlal ettiği iddialarını da içerir.

2. Taraflar, 1. paragrafta belirtilen eylemlerden herhangi birini gerçekleştirmesi için herhangi bir kimseyi veya bir çocuğu azmettirmenin işlenen eylem için o kişinin cezai sorumluluğunu azaltmamasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 43

Cezai Suçların Tatbiki

Bu Sözleşme uyarınca belirlenen suçların, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin niteliğine bakılmaksızın tatbik edilir.

Madde 44

Yargı Yetkisi

1. Taraflar, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen herhangi bir suçun;
  - a. kendi topraklarında; veya
  - b. bayrağını taşıyan bir gemide; veya
  - c. yasaları doğrultusunda tescil edilmiş bir uçağta; veya
  - d. vatandaşlarından biri tarafından; veya
  - e. topraklarında ikamet eden bir kimse tarafından,

işlenmesi halinde yargılanmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, suçun kendi vatandaşlarından birine veya kendi topraklarında ikamet eden kişilere karşı işlendiğinde, işbu Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin yargı yetkisi oluşturmak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri almaya çaba göstereceklerdir.
3. Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. maddelerinde belirtilen suçların kovuşturması için Taraflar yargı yetkilerinin, eylemin gerçekleştirildiği bölgede suç sayılması koşuluna bağlı olmamasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer önlemleri alır..

4. Taraflar, işbu Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. maddeleri uyarınca belirlenen suçların kovuşturulmasını sağlamak amacıyla 1. paragrafin d ve e maddelerinde belirtilen hususlara ilişkin yargı yetkilerinin, kovuşturmanın yalnızca suç mağdurunun bildirmesi veya suçun işlendiği yerdeki devlet tarafından bilginin sunulması üzerine başlatılabilceği koşuluna bağlanması için gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır..
5. Taraflar, fail olduğu iddia edilen kişinin kendi topraklarına olması ve bu kişiyi yalnızca uyruğuna dayanarak diğer Tarafa iade etmediği durumlarda işbu Sözleşme kapsamında yer alan suçlar üzerinde yargılama yetkisi oluşturabilmek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır..
6. İşbu Sözleşme kapsamında iddia edilen suçlara ilişkin birden fazla Tarafın yargılama talebinde bulunması durumunda, ilgili Taraflar, gerektiğinde, kovuşturma için en doğru yargılama biçimini belirlemek üzere birbirlerine danışır.
7. İşbu Sözleşme uluslararası hukukun genel ilkelerine halel getirmeksızın, iç hukuka uygun olarak bir Taraf tarafından uygulanan hiçbir cezai yargılamayı hükümsüz kılmaz.

Madde 45

Yaptırımlar ve Tedbirler

1. Taraflar, işbu Sözleşme gereğince belirlenmiş suçların ciddiyetini de göz önünde bulundurarak bu suçların etkili, orantılı ve caydırıcı biçimde cezalandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.. Bu yaptırımlar, gerektiğinde, suçluların iadesiyle sonuçlanacak özgürlükten mahrum bırakmayı da içine alan cezaları içerir.
2. Taraflar, faillere yönelik aşağıda yer alan diğer tedbirleri benimseyebilir:
  - hükümlü kişilerin izlenmesi ve denetlenmesi,
  - mağdurun güvenliğini de içerebilen, çocuğun yüksek yararının başka hiçbir şekilde garanti altına alınamaması durumunda, ebeveyn hakkının elinden alınması.

Madde 46

Ağırlaştırıcı Sebepler

Taraflar, suçun ana unsurlarından birini oluşturmamasından dolayı, iç hukukun ilgili hükümlerine uygun olabilen aşağıdaki sebeplerin; işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlara istinaden cezaların belirlenmesindeki ağırlaştırıcı sebepler olarak göz önünde bulundurulabilmesini sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Bu sebepler;

- a. suçun iç hukuk tarafından tanınan, failin şuanki veya daha önceki eşlere veya partnere karşı mağdurla birlikte oturan veya yetkisini kötüye kullanan bir aile bireyince işlenmesi,
- b. suçun veya ilgili suçların defalarca işlenmesi,
- c. suçun; özel durumlar nedeniyle savunmasız hale gelmiş bir bireye karşı işlenmesi,
- d. Suçun çocuğa karşı veya çocuğun gözleri önünde işlenmesi,
- e. Suçun iki veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi
- f. Suç öncesi veya esnasında aşırı derecede şiddete başvurulması,
- g. Suçun silah kullanılarak veya silahlı tehditte bulunularak işlenmesi,
- h. Suçun, mağdur için ciddi fiziksel veya psikolojik zararlarla sonuçlanması;
- i. Failin daha önce de aynı suçlardan hüküm giymiş olması.

Madde 47

Diğer Tarafça Verilen Hükümler

Taraflar, hükümler tayin edilirken işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlarla bağlantılı olarak diğer Tarafça verilen kesin hükümlerin göz önünde bulundurulması ihtimalini öngormek amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 48

Zorunlu Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Usul ve

Hükümlerinin Yasaklanması

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinde arabaşılık ve uzlaşturma da dahil zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, para cezası talep edilmesi durumunda failin mağdura karşı mali yükümlülüğünü yerine getirme kapasitesinin dikkate alınmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

BÖLÜM VI- SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA, USUL HUKUKU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER

Madde 49

Genel Yükümlülükler

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddete ilişkin soruşturma ve adli işlemlerin; gecikmeksizin yürütülmesini ve mağdurun haklarını göz önünde bulundurarak yapılması amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar; şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı anlayışına ve insan hakları temel ilkelerine uygun olarak, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçların soruşturulması ve kovuşturulmasının etkili biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 50

Acil Müdahale, Önleme ve Koruma

1. Taraflar, sorumlu kolluk kuvvetlerinin mağdurlara yeterli ve hızlı koruma imkânları sunarak işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddete acil ve yerinde müdahale etmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

2. Taraflar, işlevsel tedbirlerin alınması ve kanıt toplama da dahil olmak üzere, kolluk kuvvetlerinin işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddetin önlenmesinde ve mağdurların korunmasında acil ve yerinde müdahale etmelerini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 51

Risk Değerlendirmesi ve Risk Yönetimi

1. Taraflar, risk yönetimini sağlamak ve gerekli olması durumunda koordineli destek ve güvenlik sağlamak üzere ilgili yetkililere ölüm riskine, durumun ciddiyetine ve şiddetin tekrarlanma riskine ilişkin bir değerlendirme yapılmasını ve gerek olması halinde eşgüdümlü güvenlik ve destek verilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar 1. paragrafta atıfta bulunulan değerlendirmenin, soruşturma ve koruyucu tedbirlerin uygulanmasının her aşamasında, işbu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eyleminin faillerinin ateşli silahlara sahip oldukları veya bunlara erişimlerinin olduğunu göz önünde bulundurmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 52

Acil Engelleme Emirleri

Taraflar, ani tehlike durumlarında; ilgili yetkililerin kendiliğinden aile içi şiddet failine belli bir süre zarfı için mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet ettiği bölgeden ayrılma ve failin mağdurun veya risk altındaki kişinin ikamet bölgесine girmesini veya onlarla irtibat kurmasını yasaklama emri verme yetkisine sahip olmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Bu madde uyarınca alınan tedbirler mağdurun veya risk altındaki kişinin güvenliğini ön planda tutar.

Madde 53

Kısıtlama ve Koruma Emirleri

1. Taraflar, işbu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet mağdurlarına uygun kısıtlama ve koruma emirlerinin mevcut olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, 1. paragrafta atıfta bulunulan kısıtlama ve koruma emirlerinin:
  - Mağdur tarafından herhangi bir mali ve idari sorumluluk yüklenilmeksiz acil korumaya uygun olmasını,
  - Belirli bir zaman dilimi içerisinde veya değiştirilinceye veya kaldırılınca kadar yürürlükte kalmasını,
  - Gerekli olduğu durumda, duruşma yapılmaksızın *tek taraflı* temelde kullanıma konulmasını,
  - Diğer yasal kovuşturmalara bakılmaksızın ve bu kovuşturmalara ek olarak mevcut bulunmasını,
  - Bir sonraki yasal kovuşturmalarda maddi fil olarak takdimine izin verilmesini,
3. Taraflar, 1. paragraf uyarınca uygulamaya konan kısıtlama ve koruma emirlerinin ihlalinin etkili, orantılı ve caydırıcı cezai yaptırımlara tabi olmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 54

Soruşturma ve Kanıt

Taraflar, herhangi bir hukuki veya cezai davada mağdurun cinsel geçmiş ve davranışlarına ilişkin kanıtların yalnızca ilgili ve gerekli olması durumunda kullanılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 55

Tek Taraflı ve Resen Yargılamalar

1. Taraflar, işbu Sözleşmenin 35, 36, 37, 38 ve 39. maddeleri uyarınca belirlenen suçların soruşturulması veya kovuşturmalarının; suçun o bölgenin tamamında veya bir kısmında işlenmesi durumunda, suçun mağdur tarafından bildirilmesi veya şikayette bulunulmasına bağlı olmamasını ve mağdur şikayetini veya ifadesini geri alsa bile kovuşturmanın devam etmesini sağlamak üzere gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.
1. Taraflar, iç hukuklarında öngörülen koşullara uygun olarak, kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve aile içi şiddet danışmanlarının, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlara ilişkin soruşturma ve adli takibatın yapılması sırasında mağdurenin isteği üzerine, mağdura yardım ve destek verme olanağını sağlamak üzere gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 56

Koruma Tedbirleri

1. Taraflar, soruşturma ve adli takibatın her aşamasında mağdurların hak ve çıkarlarının yanı sıra tanık olarak onların özel ihtiyaçlarını koruma altına almak amacıyla gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır. Bunlar:
  - a. Mağdurların, ailelerinin ve görgü tanıklarının tehdit, intikam veya tekrar mağdur edilmeye karşı korunmasının sağlanması;
  - b. Mağdurenin, en azından kendisinin ve ailesinin tehlikede olabileceği durumlarda, failin kaçtılarından, geçici veya sürekli olarak serbest bırakıldığından haberdar edilmesinin sağlanması;
  - c. İç hukukun öngördüğü koşullar altında mağdurları, hakları ve tasarruflarındaki hizmetler, şikayetleri üzerine başlatılan takipçiler, cezalar, soruşturma ve takibatların genel ilerleyışı, onların bu husustaki rolleri ve davaların sonuçları hakkında bilgilendirilmesinin sağlanması;

- d. Mağdurun doğrudan veya bir aracı yoluyla, iç hukukun usul ilkelere uygun olarak, dinlenilmesinin, kanıt sunmasının, görüş ihtiyaç ve endişelerini sunmasının ve bunların göz önünde bulundurulmasının sağlanması,
  - e. Mağdurlara hak ve çıkarlarının uygun bir şekilde sunulmasını ve söz konusu hak ve çıkarların göz önünde bulundurulmasını sağlayacak uygun destek hizmetleri sunulması;
  - f. Mağdurların mahremiyet ve görüntüsünü korumak amacıyla uygun tedbirlerin benimsenmesi;
  - g. Mümkün olan durumlarda, mahkeme ve kolluk kuvvetleri birimlerinde mağdur ve fail arasında temas kurulmasından kaçınılmasının sağlanması;
  - h. Mağdurlara, davaya taraf olarak katıldıklarında veya kanıt sunarlarken bağımsız ve yetkin çevirmenler sağlanması,
  - i. İç hukuk tarafından öngörülen ilkelere uygun olarak, uygun iletişim teknolojilerinin kullanılması yoluyla mağdurun mahkeme salonunda olmaksızın ya da fail olduğu iddia edilen şahsin yokluğunda mahkemedede ifade verebilmesinin mümkün kılınması yoluyla gerçekleşir.
2. Aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet mağduru çocuk ve tanıklara çocuğun yüksek yararı gözetilerek özel koruma tedbirleri temin edilir.

Madde 57

Adli Yardım

Taraflar, iç hukukta öngörülen koşullar atlınca mağdurların ücretsiz adli yardım ve destek alma haklarını sağlar.

Madde 58

Zamanaşımı Kuralı

Taraflar, işbu Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. maddeleri uyarınca belirlenen suçlara ilişkin herhangi bir kanuni takibatın başlatılması için zamanaşımının; mağdurun reşit olmasından sonra takibatın etkin şekilde başlamasını mümkün kılacak, suçun ağırlığıyla orantılı ve yeterli bir süre devam etmesini teminen gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.

BÖLÜM VII- GÖÇ VE SIĞINMA

Madde 59

İkametgah Durumu

1. Taraflar, evlilik birlığının sonlanması durumunda, ikametgah durumu iç hukuk tarafından eş veya partnerin ikametgah durumuna bağlı olan mağdurlara, özellikle zor durumlarda ve başvuru üzerine, evliliğin veya ilişkinin süresine bakılmaksızın bağımsız ikamet izni verilmesini sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır. Müstakil ikamet izni verilmesi ve süresine ilişkin koşullar iç hukuk tarafından düzenlenir.
2. Taraflar, şiddet mağdurlarının eşe veya partnere bağlı olan ikamet durumuna ilişkin başlatılan sınır dışı işlemlerinin askıya alınmasını sağlayabilmelerini temin etmek üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
3. Taraflar, aşağıdaki durumlardan birinin veya tamamının söz konusu olması durumunda mağdurlara yenilenebilir ikamet izni verir;
  - a. Yetkili makamın, kişisel durumlarından dolayı mağdurun kalması gereği görüşünde olması;
  - b. Soruşturma veya cezai takibatlarda muadil yetkililerle işbirliğinin kurulması amacıyla yetkili makamın mağdurun kalmasını gerekli görmesi.

4. Evlilik amacıyla Taraf ülkeye getirilen ve ikamet ettiğleri yerdeki ikamet durumunu kaybeden zorla evlilik mağdurlarının haklarını tekrar geri almasını sağlamak üzere gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 60

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Mülteci Başvuruları

1. Taraflar, 1951 Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşme'nin 1 A(2) maddesinin anlamı çerçevesinde, kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir zulüm çeşidi ve tamamlayıcı/yardımcı korumayı gerektiren ciddi bir zarar olarak tanınması için gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar, Sözleşme gerekçelerinden her birine toplumsal cinsiyete duyarlı yorum yapılmasını sağlar ve bu gerekçelerden bir veya bir den fazlası nedeniyle korkulduğunda başvuranlara yürürlükteki ilgili araçlara göre mülteci statüsü verilir.
3. Taraflar sığınmacılar için, toplumsal cinsiyete duyarlı kabul usullerinin ve destek hizmetlerinin yanı sıra toplumsal cinsiyet yönnergelerini ve mülteci statüsünün belirlenmesi ve uluslararası koruma başvurusunu da kapsayan toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma usullerini geliştirmeye yönelik gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.

Madde 61

Geri Göndermeme

1. Taraflar uluslararası hukuk çerçevesinde mevcut yükümlülüklerle uygun olarak *geri göndermeme* ilkesini gözetmek amacıyla gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.
2. Taraflar statülerini veya ikametleri gözetilmeksızın korumaya muhtaç şiddet mağduru kadınların yaşam riski bulunan veya işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalabileceği hiçbir ülkeye hiçbir koşulda geri gönderilmemesini sağlamak üzere gereklili hukuki veya diğer tedbirleri alır.

BÖLÜM VIII- ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Madde 62

Genel İlkeler

1. Taraflar, işbu Sözleşme'nin hükümlerine uygun olarak sivil ve cezai konularda işbirliğine ilişkin ilgili uluslararası ve bölgesel araçların uygulanması, benzer veya karşılıklı mevzuat ve iç hukuk temelinde uzlaşılmış düzenlemeler yoluyla aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere birbirleriyle mümkün olduğunda geniş işbirliği yaparlar:
  - a. işbu sözleşme kapsamındaki her türlü şiddetti önleme, şiddetle mücadele etme ve şiddetti kovuşturma;
  - b. mağdurları koruma ve onlara destek sağlama;
  - c. işbu Sözleşme uyarınca belirlenen suçlara ilişkin soruşturma ve cezai takibatlar;
  - d. Koruma emirleri de dahil, Tarafların yargı yetkilileri tarafından verilen ilgili medeni ve cezai kararların uygulanması.
2. Taraflar, işbu Sözleşme uyarınca belirlenen ve ikamet edilen yerden farklı bir Tarafın topraklarında işlenen bir suçun mağdurunun, ikamet ettiği bölgenin devletin ilgili yetkilileri nezdinde şikayette bulunmalarını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.
3. İşbu Sözleşme'ye taraf diğer bir devletin ceza davalarında verdiği kararların uygulanması, suçluların iadesi ve suçla mücadele konularında devletlerarasında bir anlaşmanın bulunması koşulunu getiren işbu Sözleşme'ye Taraf bir devletin, bu türde bir anlaşma akdetmediği bir Taraftan böyle bir yasal işbirliği talep etmesi halinde, işbu Sözleşme, Sözleşme uyarınca ihdas edilen suçlar bağlamında ceza davalarında verilen kararların uygulanması, suçluların iadesi ve suçla mücadele konularında karşılıklı destek için yasal dayanak kabul edilir.
4. Taraflar, 18. Maddenin 5. paragrafına uygun olarak mağdurların konmasını kolaylaştırmak amacıyla üçüncü devletlerle ikili ve çoklu anlaşmaların yürürlüğe konması da dahil, gerektiğinde, üçüncü ülke-

lerin kalkınma yardım programları ile kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele ve önlemeyi bütünléstirmek için çaba gösterir.

Madde 63

Risk Altındaki Kişilere Yönelik Tedbirler

Başka bir Tarafın topraklarındaki bir kişinin işbu Sözleşmenin 36, 37, 38 ve 39. paragraflarında atıfta bulunulan herhangi bir şiddet eylemine maruz kalma riskiyle karşı karşıya olduğu yönünde elinde mevcut bilgilere dayanarak haklı gerekçeleri bulunan Taraf, uygun koruma tedbirlerinin alınmasını sağlamak amacıyla bu bilgiyi gecikmeksizin ilgili kişiye iletecektir. Bu bilgi, uygulanabildiği durumlarda risk altında bulunan kişinin yararı için var olan koruma emirlerine ilişkin detayları da içerecektir.

Madde 64

Bilgi

1. Talep edilen Taraf, bu bölüm kapsamında yapılan eylemin nihai sonucu hakkında talep eden Tarafi derhal bilgilendirir. Talep edilen Taraf aynı zamanda, talep edilen eylemin gerçekleştirilemesinin mümkün olamaması veya uygulanmasının kayda değer ölçüde gecikmeye maruz kalması durumlarda bunu, talepte bulunan Tarafa süratle bildirir.
2. Bir Taraf; kendi yaptığı soruşturma çerçevesinde edindiği bilgiyi, bu bilginin ifşasının diğer Tarafa işbu Sözleşme uyarınca ihdas edilmiş ceza gerektiren suçları önlemede, soruşturma veya işlemleri başlatma veya yürütmede yardımcı olabileceğini düşündüğünde ya da bu bilginin bu bölüm kapsamında diğer Tarafın işbirliği talebinde bulunmasına yol açacağını düşündüğünde, iç hukukun sınırları dahilinde, önceden talep olmaksızın diğer Tarafa iletebilir.
3. İkinci paragrafa uygun olarak herhangi bir bilgi alan Taraf; uygun görülmesi halinde dava açılmasını veya ilgili hukuki ve cezai davalarda bu bilginin göz önüne alınabilmesini sağlayacak bu çeşit bir bilgiyi ilgili yetkililere ibra eder.

Madde 65

Verinin Korunması

1. Kişisel veriler Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesine İlişkin Bireylerin Korunması Avrupa Konseyi Sözleşmesi (ETS No. 108) altında Taraflarca üstlenilen yükümlülükleri müteakiben saklanır ve kullanılır.

BÖLÜM IX- İZLEME MEKANİZMASI

Madde 66

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu

1. Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet uzman grubu(bundan sonra ‘GREVIO’ olarak adlandırılacaktır), işbu Sözleşme’nin Taraflarca uygulanmasını izler.
2. GREVIO, toplumsal cinsiyet ve coğrafi dağılım dengesinin yanı sıra çok disiplinli uzmanlık bilgileri de göz önünde bulundurularak en az 10, en fazla 15 üyeden oluşur. GREVIO üyeleri, Taraflarca gösterilen adaylar arasından Taraflar Komitesince bir kez yenilenebilir 4 yıllık görev süresi için işbu Sözleşmeye Taraf devletlerin vatandaşları arasından seçilir.
3. İlk 10 üyenin seçimi, işbu Sözleşme’nin yürürlüğe girmesini takip eden bir yıl içinde yapılır. Diğer 5 üyenin seçimi 25. onay veya katılımı müteakiben gerçekleştirilir.
4. GREVIO üyelerinin seçimi aşağıdaki ilkelerle bağlıdır;
  - a. Üyeler, yüksek ahlaki karakterli, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet veya bu mağdurlara yardım ve mağdurların korunması alanlarında muteber yetkinliği sahip olarak bilinen veya işbu Sözleşme kapsamında belirlenen alanlarda deneyimli kişiler arasından şeffaf bir yöntemle seçilir;
  - b. GRE VIO’nun iki üyesi aynı ülke vatandaşı olamaz;
  - c. Üyeler temel hukuk sistemlerini temsil etmelidir;

- d. Üyeler kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet alanındaki ilgili aktör ve kuruluşları temsil ederler;
  - e. üyeleri kendi bireysel kapasitelerini temsil ederler, görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsızdır, görevlerini etkili biçimde yerine getirmeye hazırlırlar.
5. GREVIO üyelerinin seçim yöntemi, işbu Sözleşmenin有效性 girmesini takip eden 6 ay zarfında, Sözleşmeye Taraf Devletlerle istişare edildikten ve oy birliği sağlandıktan sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından belirlenir.
  6. GREVIO kendi usul kurallarını belirler.
  7. GREVIO üyeleri ve 68. maddenin 9. ve 14. fikralarında ayrıntılarına yer verilen ülke ziyaretlerini gerçekleştiren delege üyeleri, işbu Sözleşmenin ekinde belirtilen imtiyaz ve muafiyetlerden yararlanır.

Madde 67

Taraflar Komitesi

1. Taraflar Komitesi, işbu Sözleşme'ye Taraf ülkelerin temsilcilerinden oluşur.
2. Taraflar Komitesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplantıya çağrılır. Komitenin ilk toplantısı, GREVIO üyeleri seçmek üzere, işbu Sözleşmenin有效性 girmesini takip eden 1 yıl içinde yapılır. . Komite; Taraflardan üçte birinin, GREVIO Başkanının veya Genel Sekreterin istediği üzerine derhal toplanır..
3. Taraflar Komitesi kendi usul kurallarını kabul eder.

Madde 68

Usul

1. Taraflar, GREVIO tarafından hazırlanan bir sualnameye dayanarak işbu Sözleşmenin hükümlerini有效性 sokan hukuki ve diğer tedbirler hakkında GREVIO tarafından değerlendirilmek üzere Avrupa Konseyi Genel Sekreterine rapor sunar.

2. GREVIO, 1. paragrafa uygun olarak sunulan raporu ilgili Tarafın temsilcileriyle birlikte değerlendirmeye alır.
3. Sonraki değerlendirme usulleri, süresi GREVIO tarafından saptanacak dönemler halinde belirlenir. Her dönemin başında GREVIO, değerlendirme usulünün dayandığı belirli hükümleri seçer ve sualname gönderir.
4. GREVIO, bu izleme usulünü gerçekleştirmek için uygun araçları belirler. Bu usul, her değerlendirme dönemi için, Taraf ülkelerin uygulamalarının değerlendirilmesine temel teşkil edecek bir sualname hazırlanmasını benimsenir. Sualname, tüm Taraflarca ele alınır. Taraflar, sualnameye ve aynı zamanda GREVIO'nun her türlü bilgi talebine yanıt verir.
5. GREVIO, Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin sivil toplum örgütlerinden, sivil toplumdan, insan haklarını korumaya yönelik ulusal kuruluşlardan da bilgi talebinde bulunabilir.
6. GREVIO, Sözleşmenin kapsamındaki alanlarla ilgili diğer bölgesel ve uluslararası belgelerde ve organlarda mevcut olan bilgilere gereken özeni gösterir.
7. Her değerlendirme dönemi için sualname kabul edildiğinde GREVIO, işbu Sözleşmenin 11. maddesinde bahsedildiği gibi Taraflarda ki mevcut verilere ve araştırmalara gereken özeni gösterir.
8. GREVIO, Sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Konseyi Parlmenterler Meclisi, Avrupa Konseyi'nin diğer ilgili uzman kuruluşlarından ve uluslararası belgeler uyarınca kurulan diğer kuruluşlardan bilgi alabilir. Bu birimlere sunulan şikayetler ve bunların sonuçları GREVIO'ya sunulur.
9. GREVIO, ulusal yetkililerle işbirliği içinde ve bağımsız ulusal uzmanların yardımıyla, elde edilen bilginin yetersiz olması veya 14. paragrafta belirtilen durumların söz konusu olması durumunda, ek olarak ülke ziyaretleri gerçekleştirebilir. Bu ziyaretler süresince GREVIO, belirli alanlarda uzmanlaşmış kişilerden yardım alabilir.

10. GREVIO, değerlendirmenin dayandığı hükümlerin uygulanmasına yönelik analizlerin yanı sıra, ilgili Tarafın belirlenen sorunların üstesinden gelebilmesine ilişkin teklif ve önerileri de içeren bir taslak rapor hazırlar. Taslak rapor, yorumlarını sunmak üzere değerlendirme sürecinden geçen Tarafa iletilir. Bu yorumlar, GREVIO tarafından raporun hazırlanması sırasında göz önünde bulundurulur.
11. Alınan bilgi ve Taraflarca yapılan yorumlar temel alınarak GREVIO, işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasından sorumlu Tarafça alınan tedbirlere yönelik rapor ve sonuçları kabul eder. Bu rapor ve sonuçlar ilgili Tarafa ve Taraflar Komitesi'ne gönderilir. kabul edilmesinin ardından, GREVIO'nun bu rapor ve sonuçları, ilgili Tarafça sunulan nihai yorumlar ile birlikte kamuya açıklanır.
12. 1'den 8'e kadar olan paragrafların usulüne halel getirmeyecek şekilde, Taraflar Komitesi, GREVIO rapor ve sonuçlarını temel olarak ilgili taraf hitaben (a) GREVIO'nun sonuçlarını uygulamak üzere alınan tedbirlere, gerekli olması durumunda ise bunların uygulanmasına yönelik bilgi sunulması için bir tarih belirlenmesine ilişkin, (b) mevcut sözleşmenin daha doğru uygulanması için ilgili Tarafla işbirliğini teşvik etmek amacıyla tavsiye kararları kabul edebilir.
13. GREVIO, Sözleşmeyle ilgili ciddi ihlalleri önlemek ya da bunların ölçüğünü veya sayısını azaltmak üzere acil dikkat gerektiren sorunların olduğu hakkında güvenilir bilgi alduğunda, kadınlara yönelik ciddi, kitlesel ve sistematik şiddetin önlenmesine yönelik alınan tedbirlere ilişkin derhal özel rapor sunulmasını talep edebilir.
14. İlgili tarafça sunulan bilgileri ve kendinde mevcut olan diğer güvenilir bilgileri göz önünde bulundurarak, GREVIO soruşturma yürütülmesi ve acilen GREVIO'ya bilgi sunulması için görevlendirilebilir. Gerekli bulunması ve ilgili Tarafın rızasıyla soruşturma, söz konusu Tarafın topraklarını ziyareti içerebilir.
15. 14. paragrafta atıfta bulunulan araştırmanın bulgularını inceledikten sonra GREVIO bu bulguları ilgili Tarafa ve uygun görüldüğü hallerde Taraflar Komitesi'ne ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne yapılan tavsiye ve yorumlarla birlikte iletilir.

Madde 69

Genel Tavsiyeler

GREVIO uygun olan yerlerde, işbu Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin genel tavsiyeler benimseyebilir.

Madde 70

Parlamentoların İzlemeye Katılımı

1. Ulusal parlamentolar, işbu Sözleşme'nin uygulanması için alınan tedbirlerin izlenmesine katılmaya davet edilir.
2. Taraflar GREVIO'nun raporlarını kendi ulusal parlamentolarına sunar.
3. Avrupa Konseyi Parlmenter Meclisi, işbu Sözleşme'nin uygulanmasını düzenli olarak değerlendirmeye davet edilir.

BÖLÜM X- DİĞER ULUSLARARASI BELGELERLE İLİŞKİLER

Madde 71

Diğer Uluslararası Belgelerle İlişkiler

1. İşbu Sözleşme, Sözleşmeye Taraf olan ve diğer uluslararası belgelere Taraf olmalarından veya bu Sözleşme hükümedilen konulara ilişkin hükümleri içeren belgelere Taraf olacak olmalarından doğan yükümlülükleri etkilemez.
2. İşbu Sözleşme'ye Taraf olan Devletler, Sözleşmenin hükümlerini tamamlamak ve güçlendirmek veya bu sözleşme içinde yer alan ilke-lerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, Sözleşme'de ele alınan konulara ilişkin birbirleriyle ikili veya çoklu anlaşmalar imzalayabilirler.

BÖLÜM XI- SÖZLEŞME'DE DEĞİŞİKLİKLER

Madde 72

Değişiklikler

1. Herhangi bir Tarafça sunulan işbu Sözleşme'ye ilişkin her değişiklik önerisi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne ilettilir ve Genel Sekreter tarafından Avrupa Konseyi üye devletlerine, herhangi bir imzacıya, herhangi bir Tarafa, Avrupa Birliği'ne ve 75. maddesinin hükümleri uyarınca işbu Sözleşmeyi imzalamaya davet edilen herhangi bir Devlete veya 76. madde uyarınca işbu Sözleşmeye katılmaya davet edilen herhangi bir Devlete ilettilir.
2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, değişiklik önerisini dikkate alır ve Avrupa Konseyi üyesi olmayan Sözleşme Taraflarının görüşüne başvurduktan sonra, Avrupa Konseyi Tüzüğünün 20. maddesinin d fikrası gereğince oyçokluğuya kabul edilir.
3. Bu maddenin 2. paragrafına uygun olarak, Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik metni, Tarafların kabulüne sunulur.
4. Bu maddenin 2. paragrafına uygun olarak kabul edilen herhangi bir değişiklik, Tarafların Genel Sekretere kabullerini bildirdikleri tarihten sonraki bir aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

BÖLÜM XII- SON HÜKÜMLER

Madde 73

Sözleşmenin Geçerliliği

İşbu Sözleşme hükümleri, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele ve bunların önlenmesi hususunda kişilere daha elverişli haklar veren veya verecek olan yürürlükteki veya yürürlüğe konabilecek iç hukuk hükümlerini veya bağlayıcı uluslararası belgelerin hükümlerini geçersiz kılmaz.

Madde 74

Uyuşmazlık Çözümü

1. Taraflar, işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanması veya yorumlanmasıından doğabilecek herhangi bir uyuşmazlığı öncelikle müzakere, uzlaşma, tahkim veya aralarında karşılıklı anlaşmaya dayalı diğer barışçıl yollarla çözer.
2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, anlaşmaları/onay vermemeleri durumunda Taraflarca kullanılmak üzere çözüm usulleri belirleyebilir.

Madde 75

İmza ve Yürürlüğe Girmeye

1. İşbu Sözleşme, Avrupa Konseyi üye Devletlerinin, Sözleşmenin hazırlanmasına katılan üye olmayan Devletlerin ve Avrupa Birliği'nin imzasına açıktır.
2. İşbu Sözleşme; kabul, onay ve onamaya tabidir. Kabul, onay ve onama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından muhafaza edilir.
3. İşbu Sözleşme, en az 8'i Avrupa Konseyi üye Devleti olan 10 imzacı tarafından 2. paragraftaki hükümlere uygun olarak imzalandığı tarihten sonraki 3 aylık sürenin dolmasını izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.
4. Sözleşmeye bağlılığını açıklayan ve 1. paragrafta atıfta bulunulan herhangi bir devlet veya Avrupa Birliği açısından Sözleşme; kabul, onay ve onama belgelerinin verildiği tarihten sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 76

Sözleşmeye Katılım

1. Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi; işbu Sözleşmeye Taraf olan Devletlere danıştıktan ve

onların oy birliğiyle rızalarını aldıktan sonra, Sözleşmenin hazırlanmasına katılmamış Avrupa Konseyi üyesi olmayan herhangi bir devleti; Avrupa Konseyi Statüsünün 20. maddesinin d fikası gereğince oyçokluğuyla ve Bakanlar Komitesine katılmaya yetkili Taraf Devlet temsilcilerinin oybirliği ile Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.

2. Herhangi katılımcı bir Devlet açısından Sözleşme, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilmesinden sonraki 3 aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 77

Ülkesel Uygulama

1. Herhangi bir devlet veya Avrupa Birliği imza sırasında veya kabul, onay ve onama veya katılım belgelerini verirken, Sözleşmenin uygulanacağı toprağı veya toprakları belirleyebilirler.
2. Herhangi bir Taraf, daha sonraki bir zaman diliminde Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu veya sorumluluğunu üstlendiği ve bildirimde belirtilen toprakların dışındaki topraklarda işbu Sözleşmeyi uygulayacağını belirtebilir. Bu tür bir toprak açısından Sözleşme, böyle bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin bittiği ayı takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.
3. Önceki iki paragraf altında yapılan her bildirim, böyle bir bildirimde belirtilen her ülke açısından Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapılacak bir bildirimle ile geri çekilebilir. Geri çekme, böyle bir bildirimin Genel Sekreter alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk gününden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 78

Çekinceler

1. 2. ve 3. fikralarda öngörülen istisnalar dışında, işbu Sözleşmenin herhangi bir hükmüne ilişkin hiçbir çekince öne sürülemez.

2. Herhangi bir devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında veya kabul, onay ve onama veya katılım belgelerini verirken Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildiri ile;
  - Madde 30, paragraf 2
  - Madde 44, 1. paragraf e bendi ve 3. ve 4. paragrafları,
  - Küçük suçlara ilişkin 35. madde bağlamında 55. maddenin 1., paragrafi,
  - Madde 37, 38 ve 39 bağlamında 58. maddenin 1. Paragraf,
  - 59. madde,Hükümlerini uygulamama veya sadece özel vaka ya da durumlarda uygulama hakkını saklı tutacağını belirtebilir.
3. Herhangi bir devlet veya Avrupa Birliği, imza sırasında veya kabul, onay ve onama veya katılım belgelerini verirken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, 33 ve 34. maddelerde atıfta bulunulan davranışlar için cezai yaptırımlar yerine cezai olmayan yaptırımlar ön görme hakkını saklı tutacağını belirtebilir.
4. Her Taraf yaptığı çekinceyi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirim ile tümüyle veya kısmen geri çekebilir. Bu bildirim Genel Sekreterin alındığı tarihten itibaren geçerli olur.

Madde 79

Çekincelerin Geçerliliği ve Gözden Geçirilmesi

1. 78. maddenin 2 ve 3. paragraflarında atıfta bulunulan çekinceler, Taraf ülke açısından Sözleşmenin yürürlüğe girdiği günden itibaren beş yıl geçerlidir. Ancak bu çekinceler aynı süre zarfında yenilenebilir.
2. Çekincenin bitiş tarihinin on sekiz ay öncesinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği ilgili Tarafa bitiş tarihini bildirir. Bitiş tarihinden en geç üç ay önce Taraf ülke, çekincesini sürdürdügüünü, değiştirdiğini veya geri çektiğine ilişkin Genel Sekreteri bildirir. İlgili Tarafça böyle bir bildirim olmaması halinde Genel Sekreterlik, çekincesinin otomatik olarak altı aylık bir süre için uzatıldığı hususunda ilgili Tarafi

bilgilendirir.. İlgili Tarafın bu sürenin bitimine kadar çekincesini sürdürme veya değiştirme niyetine ilişkin bir bildirimde bulunmaması halinde çekince zaman aşımına uğrar.

3. Eğer bir Taraf 78. maddenin 2. ve 3. paragrafları uyarınca bir çekince koyarsa, çekincenin yenilenmesinden önce veya talep edilmesi üzerine, ilgili Taraf çekincenin devam etmesini gerektiren nedenleri içeren bir açıklamayı GREVIO'ya iletir.

Madde 80

Fesih

1. Herhangi bir Taraf, herhangi bir zaman diliminde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle işbu Sözleşmeyi feshedebilir.
2. Bu tür fesihler bildirimin Genel Sekreter tarafından alınmasından sonraki üç aylık sürenin sonunu izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 81

Bildirim

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üye devletlerine, işbu Sözleşmenin hazırlanmasına katılan üye olmayan devletlere, her imzaciya, herhangi bir Tarafa, Avrupa Birliği'ne işbu Sözleşmeye katılmaya davet edilen herhangi bir Devlete:

- a. Herhangi bir imza;
- b. Herhangi bir kabul, onay, onama veya katılım belgesi teminatı;
- c. 75. ve 76. Maddelere uygun olarak bu Sözleşmenin yürürlüğe gireceği herhangi bir tarih;
- d. 72. Maddeye uygun olarak yapılan herhangi bir değişiklik ve yapılan değişikliğin yürürlüğe girme tarihi;
- e. 78. Madde gereğince yapılan herhangi bir çekince veya çekincenin geri çekilmesi

- f. 80. Maddenin hükümleri gereğince yapılan herhangi bir fesih;
- g. İşbu Sözleşmeye yönelik herhangi bir eylem, bildirim veya haberleşmeyi bildirir.

Yukarıdaki hususları tasdiken, aşağıda imzaları bulunan usulunce yetkili kilinmiş temsilciler, işbu Sözleşme'yi imzalamıştır.

İşbu Sözleşme, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da, her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere İngilizce ve Fransızca olarak, Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilecek tek nüsha olarak imzalanmıştır. Onaylı nüshaları Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Avrupa Konseyi üyelerine, işbu Sözleşmenin hazırlanmasına katılmış üye olmayan devletlere, Avrupa Birliği'ne ve bu Sözleşme'nin hazırlanmasına katılan üye olmayan devletlere, Avrupa Birliği'ne ve Sözleşme'ye katılmaya davet edilen her devlere gönderilir.

EK-İMTİYAZ VE MUAFİYETLER

(Madde 66)

1. Bu ek, Sözleşme'nin 66.maddesindeki bahsedilen GREVIO üyelerine ve ülke ziyaret heyetlerinin diğer üyelerine uygulanır. Bu ekin amacı bakımından “ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri” terimi Sözleşme'nin 68.maddesinin 9.paragrafında bahsedilen bağımsız ulusal uzmanları ve mütehassısları, Avrupa Konseyi personelini ve Avrupa Konseyi tarafından istihdam edilerek GREVIO'ya ülke ziyaretleri boyunca eşlik eden tercümanları kapsar.
2. GREVIO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri ülke ziyaretlerinin hazırlanması ve gerçeklestirmesi ile ilgili görevlerine yerine getirirken veya bunların izleyen görevlerle ilişkili olarak yolculuk ederken aşağıdaki imtiyaz ve muafiyetlerden yararlanır:
  - a. şahsi tutuklama veya gözaltına alınmadan ve kişisel eşyalarının hacinden ve resmi yetkili sıfatıyla hareket ederken söylediğleri ya da yazdıklarını ifadeler veya gerçekleştirdikleri eylemlerden dolayı yasal işlemlerden muafiyet;

- b. ikamet ettikleri ülkelerine giriş ve çıkışlarda ve görevlerine yerine getirdikleri ülkeye giriş ve çıkışlarda hareket serbestliği üzerindeki her türlü kısıtlamadan ve görevlerini yaparken ziyaret ettikleri veya geçitkileri ülkelerde yabancıların tabi oldukları kayıt işlemelerinden muafiyet.
3. Görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili seyahatleri sırasında, GREVIO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri gümrük ve döviz denetim kontrollerinde yabancı hükümetlerin geçici resmi görevlisi olan temsilcilerine tanınan kolaylıklardan yararlanırlar.
4. Sözleşme'nin uygulanmasının değerlendirilmesiyle ilgili GREVIO üyeleri ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri tarafından taşınan belgelerin, GREVIO'nun faaliyetiyle ilgili olduğu sürece, dokunulmazlıklarını ihlal edilemez. GREVIO'nun resmi yazışmalarıyla veya GREVIO üyelerinin ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyelerinin resmi haberleşmeleri hiçbir engelleme veya sansüre tabi tutulamaz.
5. GREVIO ve ülke ziyareti heyetlerinin diğer üyeleri için tam bir konuşma özgürlüğü ve görevlerinin yerine getirilmesinde tam bir bağımsızlık temin etmek amacıyla, söz konusu kişilerin görevleri sona ermiş olsa dahi, görevlerinin ifşası sırasındaki sözlü ve yazılı ifadeleri ve her türlü fiilleri bakımından yasal işlemlerden muaf tutulurlar.
6. İmtiyaz ve muafiyetler, bu ekin 1. paragrafında bahsedilen kişilere kendi şahsi çıkarları için değil görevlerinin GREVIO'nun çıkarları için yerine getirilmesini güvence altına almak üzere tanımlanmıştır. Bu ekin 1. paragrafında bahsedilen kişilerin ayrıcalıklarının kaldırılması, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından, muafiyetin adaleti engelleyici olduğu kanaatine verdiği herhangi bir halde ve muafiyetin GREVIO'nun çıkarlarına halel getirmeden kaldırılabilceği hallerde yapılır.

TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ GENEL MERKEZİ

Tunus Caddesi Çim Apt. No:81/2 Kavaklıdere-ANKARA

Tel:+90 312 467 17 70 / Faks: +90 312 467 93 05

turkkadinlarbirligim@gmail.com - info@turkkadinlarbirligi.org

www.turkkadinlarbirligi.org